

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΤΟΣ ΜΖ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1998

ΑΡΙΘ. 1

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ μνήμη τῶν ἁγίων μαρτύρων Μηνᾶ τοῦ Καλλικελάδου τοῦ Ἀθηναίου, Ἐρμογένους τοῦ Ἀθηναίου καὶ Εὐγράφου. — Ἰω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Ἐπισκ. Ἀχελώου Εὐθυμίου, Δ' «Λόγος ὁδηγητικός». — Παναγιώτη Θ. Παπαθεοδώρου, Ἡ Κασιανὴ καὶ τὸ ἔργο της. — Πρεσβ. Δημητρίου Βασιλειάδη, Ἡ ποιμαντικὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κρονστάνδης. — Ἰωάννη Ἀντ. Παναγιωτόπουλου, Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευσις: ἡ ἱστορία, τὸ παρὸν καὶ οἱ προοπτικὲς. — Κωνστ. Μ. Κονταξόπουλου, Οἱ 37 ἅγιοι Βασιλεῖοι τῆς Ὁρθοδοξίας. — Φς, Τὸ βιβλίον. — Μ. Μελ., Ἐπίκαιρα.

« ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ »

Δεκαπενθήμερο Περιοδικὸ

Ἰω. Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθῆναι
Τηλ. καὶ Fax 7218308

Ἐκδότης - Διευθυντὴς
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ὁμότ. Καθηγ. Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Προϊστάμενος

Σωκρ. Μαυρογόνατος. Τηλ. 72.10.734.

Ἡ μνήμη τῶν ἁγίων μαρτύρων Μηνᾶ τοῦ Καλλικελάδου τοῦ Ἀθηναίου, Ἐρμογένους τοῦ Ἀθηναίου καὶ Εὐγράφου

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος)

Ὁ Μαξιμῖνος ἔπνεε μένεα γιὰ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Μηνᾶς ὁ Καλλικέλαδος ὄχι μόνον δὲν ἐμπόδισε τὴν ἐξάπλωσι τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ χρησιμοποίησε ὅλα τὰ θεοδώρητα τάλαντά του γιὰ τὴ διάδοσι τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴ στερέωσι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Μάρκου στὴν ἐνδοξὴ πόλι, ποὺ φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Τότε ὁ βασιλεὺς ὀργισμένος συνεκάλεσε τὰ μέλη τῆς Βουλῆς του σὲ συνεδρία καὶ μὲ τὴν ὁμόφωνη ἔγκρισί τους ἀφῆρσεν ἀπὸ τὸν Μηνᾶ τὸ βουλευτικὸ ἀξίωμα. Ἐπίσης ὅλα τὰ μέλη τῆς Βουλῆς συμφώνησαν νὰ ἐξαποστείλῃ ὁ βασιλεὺς στὴν Ἀλεξάνδρεια νέον ἔπαρχο μὲ ἰσχυρὲς στρατιωτικὲς δυνάμεις γιὰ νὰ μεταπειθῇ τὸν Μηνᾶ καὶ νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ στὴν εἰδωλολατρεία ἢ — ἐὰν δὲν ἐπιτευχθῇ αὐτὸ — νὰ τὸν θανατώσῃ. Ὅλοι ὁμοφώνως διάλεξαν νὰ σταλῇ ὁ Ἐρμογένης, ὁ ὁποῖος «Ἀθηναῖος ἦν καὶ αὐτὸς τὸ γένος καὶ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν ἀκρότατα μεμελετηκώς, τὴν τε φρόνησιν ἐκ πείρας τε καὶ φύσεως ἐπεπύκνωτο (= εἶχε συμπυκνωμένη) (Αὐτ., 373). Ἦταν συνετὸς στοὺς λόγους του καὶ δὲν ἀρχίζε νὰ ὀμιλῇ, ἐὰν δὲν δημιουργοῦσε τὴν ἐντύπωσι, ὅτι εἶχε καλῶς σκεφθῇ αὐτὸ, ποὺ θὰ ἔλεγε («Καὶ ἐχώρει πρὸς τὸ λέγειν οὕτως, ὡς ἐσκεμμένον ἤκειν εἰς τοῦτο δοκεῖν», Αὐτ.). Ὅλοι ἔκριναν, ὅτι ἦταν ὁ πιὸ «κατάλληλος», γιὰ ν' ἀντιμετωπίσῃ στὴν Ἀλεξάνδρεια «τὰς τῶν ἀνακνυψάντων πραγμάτων πλοκάς τε καὶ περιστάσεις» (Αὐτ.).

Ὁ Ἐρμογένης, ἔπλευσε «τὸν ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν πλοῦν, πανταχόθεν ὑπηρεσία τε πολλὴ καὶ δορυφορία περιρρεόμενος» (Αὐτ.). Ἀποβιβάστηκε στὸ λιμάνι τῆς μεγάλης πόλεως καὶ προχώρησε πρὸς τὸ κατάλυμά του μὲ ἐπιδεικτικὴ πομπὴ καὶ μὲ τυμπανοκρουσίαις καὶ ἤχους σαλπύγων.

Τὴν ἐπομένη ὁ Ἐρμογένης ἔφερε τὸν Μηνᾶ σὲ «βῆμα ὑψηλόν» γιὰ νὰ δικασθῇ, «τοῦ δήμου παντὸς θεωμένου καὶ τῆς δορυφορίας παρισταμένης». Ὁ ἅγιος Μηνᾶς παρέστη

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος)

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τυπικὴ διάταξη τοῦ Μηναιίου παραθέσαμε τὶς μαρτυρίες τριῶν ἀρχαίων Τυπικῶν (Μεγάλης Ἐκκλησίας, Σωτήρος Μεσσηνίας καὶ Εὐεργέτιδος). Θὰ μπορούσαν αὐτὲς οἱ διατάξεις νὰ πολλαπλασιασθοῦν μὲ τὴν ἀναφορὰ καὶ σὲ ἄλλα παλαιὰ καὶ νεότερα Τυπικά. Ὅλα συμφωνοῦν στὸ ὅτι ὁ μέγας ἁγιασμός γίνεται ἐντὸς τῆς θείας λειτουργίας, παρεμβαλλόμενος μεταξὺ τοῦ τέλους τῆς καὶ πρὸ τῆς τελείας ἀπολύσεώς τῆς. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀκολουθία τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ δὲν ἔχει, καὶ δὲν εἶχε ποτέ, δική τῆς ἐναρξὴ καὶ δική τῆς ἀπόλυση. Ἡ ἀσυμφωνία μεταξὺ τῶν τυπικῶν διατάξεων ποὺ ἀναφέραμε, ποὺ ἀπαντᾶ καὶ σὲ ἄλλες τυπικὲς διατάξεις, τὶς ὁποῖες θεωρήσαμε ἄσκοπο νὰ ἐπεκταθοῦμε, εἶναι φαινομενικὴ. Συνίσταται δὲ στὸ ὅτι στὸ Τυπικὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ τοῦ Σωτήρος Μεσσηνίας ἡ ἀπολυτικὴ φράση «Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν» διατηροῦσε ἀκόμη τὸν ἀρχικὸ ἀπολυτικὸ τῆς χαρακτήρα καὶ ἡ ὀπισθάμβωνος

εὐχὴ διεσώζετο ἀκόμα στὴ μνήμη ὡς οἶονεὶ παράρτημα τῆς θείας λειτουργίας. Ὁ μέγας ἁγιασμός παρενεβάλλετο μεταξὺ τῆς ἐκφωνήσεως «Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμός ἡμῶν...» καὶ τοῦ «Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν» ἢ, κατὰ τὴν νεότερα τάξη, μεταξὺ τῆς ὀπισθαμβώνου καὶ τοῦ «Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου...». Αὐτὸ ἰσχύει μέχρι καὶ σήμερα. Τὸ «Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου...» εἶναι ἐπιτομὴ ἢ πρόψαλμα τῶν δύο ψαλμῶν (λγ' καὶ ρμδ'), ποὺ κάλυπταν τὴν διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου. Ἡ ἐμμονὴ στὴν ἀκρίβεια τῶν τυπικῶν διατάξεων δὲν ἀποτελεῖ σχολαστικισμὸ ἢ, ὅπως ἀβασανίστως λέγεται, τυπολατρία, ἀλλὰ ἔκφραση οὐσίας καὶ λειτουργικῆς δεοντολογίας. Ἐδῶ σημαίνει ὅτι μετὰ τὴν θεία κοινωνία ἐπεται ἡ πόσις τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ἡ μετάληψη τοῦ ἀντιδώρου. Στὸν μικρὸ ἁγιασμὸ τῶν νεομηνιῶν κ.λπ. ἔχομε ἀντίστροφη σειρὰ: κοινωνία - ἀντίδωρο - ἁγιασμός. Γιὰ τὴν προτεραιότητα τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ ἐναντι τοῦ ἀντιδώρου ἔχομε,

«φαιδρῶ τῷ προσώπῳ καὶ ἀπτοήτῳ ψυχῆς παρραστήματι» (Αὐτ. 377) καί, —ὅταν ὁ Ἐρμογένης τοῦ εἶπε ὅτι ἔδειξε ἀγνωμοσύνη στὸν εὐεργέτη του Μαξιμῖνο καὶ ὅτι πρέπει νὰ τιμᾶμε τοὺς βασιλεῖς—, ἐτόνισεν ὅτι ἡ εὐγνωμοσύνη στοὺς εὐεργέτες δικαιολογεῖται μόνον ὅταν εἶναι ὠφέλιμη γιὰ τοὺς εὐεργετούμενους καὶ τοὺς εὐεργετοῦντες καὶ διεκήρυξεν ἐπιγραμματικῶς ὅτι ἡ τιμὴ πρὸς τὸν βασιλέα ἐπιβάλλεται μόνον ὅταν ὁ βασιλεὺς τιμᾶ τὸν Θεό. Στὴ συνέχεια ὁ ἅγιος Μηνᾶς ὑπέμνησε στὸν Ἀθηναῖο ἐπαρχο Ἐρμογένη ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι Ἀθηναῖος καὶ ὅτι γνώρισε «τὴν τῶν Ἑλλήνων μυθικὴν παιδευσιν» καὶ «πᾶσαν αὐτῶν ἐπιστήμην τε καὶ τέχνην ἀκριβῶς» (Αὐτ., 380). Ἀλλὰ ἡ σύγκρισις, προσέθεσε, τῶν Χριστιανικῶν Γραφῶν πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς εἰδωλολατρικῆς παιδείας τὸν ὠδήγησε στὸ νὰ διαπιστώσῃ «πολλὴν τὴν διαφορὰν καὶ ὥσπερ ἐκ διαμέτρου ἐν ἐκείναις μὲν ἀρετὴν καὶ ἀλήθειαν, ἐν ταύτῃ δὲ πλάνην καὶ μοχθηρίαν. Αἱ μὲν γὰρ παρὰ Χριστιανοῖς Γραφαὶ θεοπρεπεῖς εἰσηγοῦντο τὰς τοῦ Χριστοῦ δυνάμεις καὶ ἀπλᾶς ἄλλως καὶ ἀκολουθοῦσι τῇ τῆς θεοῦ φύσει καὶ ἐαυταῖς· αἱ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἀνθρωποπαθεῖς εἶναι τὸ Θεῖον εἰσάγουσι, καὶ με-

σταὶ μὲν ψεύδους εἰσὶ, μεσταὶ δὲ παθῶν καὶ ἀσελγείας καὶ ἀταξίας..., θεοὺς ἔχουσαι μαχομένους ἀλλήλοις καὶ ὑπὸ φθαρτῶν ἀνθρώπων ἠττωμένους καὶ πληττομένους καὶ μυρίων ἄλλων κακῶν τε καὶ μύθων γέμουσαι» (Αὐτ., 380).

Οἱ λόγοι αὐτοί, ποὺ εἶναι ἐπιγραμματικὴ παρουσίασις τοῦ ζητήματος τῶν σχέσεων Χριστιανισμοῦ καὶ εἰδωλολατρίας, ἐξηγοῦν γιατί ὁ ἅγιος Μηνᾶς ἐλκύσθηκε στὴν χριστιανικὴ πίστι καὶ γιατί, ἀδιαφορώντας γιὰ τὶς ἀπειλὲς τοῦ ἐπάρχου Ἐρμογένους, κατέληξε στὸ νὰ διακηρύξῃ μπροστὰ του μὲ παρρησία: «Βεβάπτισμαι καὶ Χριστοῦ μόνου γεγένημαι» (Αὐτ.).

Ἡ ἀπολογία τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἐνώπιον τοῦ Ἐρμογένους διήρκεσε τέσσαρες ὁλόκληρες ὥρες καὶ σαγήνευσε τὰ παριστάμενα πλήθη, ποὺ κρέμονταν ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ καλλικελάδου ἁγίου. Ὅπως σημειώνει ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Μεταφραστής, «ὃ τε ὁ δῆμος ἦσαν καὶ ἅπαν τὸ θέατρον ἀπὸ τρίτης ἕως ἐβδόμης, τῆς γλώττης ὥσπερ τοῦ μάρτυρος ἐκκρεμάμενοι, καὶ τῆς ἐκείνου ὁμιλίας ἢ βρώσεως ἐφιέμενοι» (Αὐτ.). Ἀλλὰ ποῖα ὑπήρξεν ἡ ἀντίδρασις τοῦ Ἐρμογένους;

(Συνεχίζεται)

ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ ἀπόκριση τοῦ Πατριάρχου Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου πρὸς τὸν δεσπότην Σερβίας Γεώργιον ὅτι «τὸ ἅγιοσμα τῶν ἁγίων Θεοφανείων λαμβάνεται πρὸ τοῦ ἀντιδώρου». Παρ' ὅλα αὐτὰ ἀπὸ ἄγνοια ἢ ἀπὸ ἐπιπολαιότητα παραβλέπονται οἱ φαινομενικὰ ἀσήμαντες τυπικὲς αὐτὲς διατάξεις καὶ ὁ μέγας ἁγιασμὸς τελεῖται μετὰ τὸ «Εἶη τὸ ὄνομα...» καὶ ἐνίοτε μετὰ τὴν ἀπόλυση τῆς θείας λειτουργίας.

Αὐτὰ γιὰ τὴν κανονικὴν τέλεση τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Θεοφανείων, ὅταν εἶναι ἡμέρα νηστείας. Ὅταν δὲν εἶναι νηστιμος ἡμέρα ἢ παραμονή, ὅταν συμπίπτει δηλαδὴ μὲ Σάββατο ἢ Κυριακῇ, τότε ὁ μέγας ἁγιασμὸς κατὰ μὲν τὴν παλαιὰ τάξη ἐτελεῖτο ἢ κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς ἀμέσως μετὰ τὸ εὐαγγέλιο τοῦ χωρὶς τὴν θείαν λειτουργίαν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ἑσπερινοῦ (Τυπικὸν Εὐεργέτιδος) ἢ τὸ πρωῒ τῆς κυρίας ἡμέρας στὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου (Τυπικὸν Ἁγίας Σοφίας καὶ Σωτήρος Μεσσηνίας). Αὐτὸ προβλέπουν καὶ τὰ Μηναῖα. Κατὰ τὴν νεωτάτην τάξιν, πού τηρεῖται στὰ μέρη μας, ὁ ἁγιασμὸς τελεῖται μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας τῆς παραμονῆς καὶ τῆς κυρίας ἡμέρας τῆς ἑορτῆς καὶ ἐφαρμόζονται οἱ διατάξεις τοῦ τυπικοῦ πού ἀφοροῦν στὴν τέλεση τοῦ ἁγιασμοῦ κατὰ τὴν παραμονὴν σὲ ἡμέρα νηστείας, δηλαδὴ μεταξὺ ὀπισθαμβώνου καὶ τοῦ «Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον...».

Πολλὰ «προβλήματα», μᾶλλον ψευδοπροβλήματα, προκάλεσε ἢ συνήθεια νὰ τελεῖται δυὸ φορὲς ὁ μέγας ἁγιασμὸς, τὴν παραμονὴν τῶν Θεοφανείων καὶ τὸ πρωῒ τῆς ἑορτῆς. Καὶ αὐτὸ μὲν, παρὰ τὶς ἀντιδράσεις πού ὑπῆρξαν στὴν ἀρχή, καλῶς ἔγινε καὶ ἐπεκράτησε τουλάχιστον στὴν περιοχὴ μας, γιὰτὶ ἀπεδείχθη ἐξυτηρητικὸν γιὰ τὶς πρακτικὰς ἀνάγκας τῶν χριστιανῶν. Στὴν προσπάθεια ὅμως αἰτιολογήσεως τῆς διπλῆς τελέσεως καὶ τῆς «διαφορᾶς» τῆς μιᾶς ἀπὸ τῆς ἄλλης τελεσιουργίας λέχθησαν, δυστυχῶς καὶ λέγονται ἀκόμη, ἀνήκουστα καὶ ἄκριτα πράγματα. Ἔτσι, ἐνῶ πρόκειται γιὰ τὸν ἴδιον ἀκριβῶς ἁγιασμὸν, κατὰ βάσιν τὸν ἁγιασμὸν τοῦ ὕδατος τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, μὲ τὶς ἴδιες ἀκριβῶς εὐχὲς καὶ τὴν ὅλην τελεσιουργίαν, ὁ πρῶτος τῆς παραμονῆς ἀποκαλεῖται «μικρὸς» καὶ τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς «μέγας». Γεννήθηκε πρόβλημα ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ πίνεται καὶ ποιὸς ραντίζεται, ποιὸς φυλάσσεται καὶ ποιὸς δὲν φυλάσσεται, γιὰ ποιὸν τὴν πόση ἀπαιτεῖται νηστεία καὶ γιὰ ποιὸν ὄχι, ποιὸς τελεῖται εἰς ἀνάμνησιν τοῦ βα-

πτίσματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ποιὸς εἰς ἀνάμνησιν τοῦ βαπτίσματος τοῦ Ἰωάννου. Γιὰ ὅλα αὐτὰ ἢ ἀπάντησις βρῖσκεται μέσα στὸ κείμενον τῶν εὐχῶν, τῶν διακονικῶν καὶ τῶν τυπικῶν διατάξεων, πού μιλοῦν γιὰ πόση καὶ ραντισμὸν, γιὰ ἁγιασμὸν οἴκων καὶ κάθε ὠφέλεια ἐπιτήδειο, καθὼς καὶ γιὰ τὴν διατήρησιν τοῦ ἁγιασμένου ὕδατος ἀπὸ τοὺς ἀρρομένους πιστοὺς («ἔχοιεν αὐτό»). Ἡ διπλὴ τέλεσις τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων μπορεῖ νὰ παραλληλισθεῖ πρὸς τὴν νεωτερικὴν ἐπίσης πράξιν τῆς τελέσεως τῆς θείας λειτουργίας δυὸ φορὲς κατὰ τὶς Κυριακὰς καὶ τὶς ἐπίσημες ἑορτῆς, ὅπου οἱ ποιμαντικὲς ἀνάγκαι τὸ ἀπαιτοῦν. Ὅμοίως θὰ μπορούσε νὰ συσχετισθεῖ πρὸς τὴν συνήθως κρατούσα στοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς πρακτικὴ, ὅταν τυχὸν τελεῖται σ' αὐτοὺς ὀλονυκτία νὰ τελεῖται δευτέρω λειτουργία κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἑορτῶν αὐτῶν γιὰ τὴν ἐξυτηρήσιν τῶν πιστῶν πού δὲν μποροῦν νὰ μετάσχουν στὴν ἀκολουθίαν καὶ στὴν θείαν λειτουργίαν τῆς ἀγρυπνίας. Ὅπως στὶς περιπτώσεις αὐτὲς θὰ ἦταν ἀδιανόητο νὰ ἀναζητηθεῖ κάποια διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο λειτουργιῶν, τὸ ἴδιον καὶ γιὰ τὴν δυὸ φορὲς τέλεσιν τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ. Ἄλλ' αὐτὸ πού ἀπὸ εὐρὺ πνεῦμα καὶ ἀπὸ κατανόησιν τῶν ποιμαντικῶν ἀναγκῶν καὶ διευκόλυνσιν τῶν χριστιανῶν καλῶς κάποτε ἐπενοήθη γιὰ τὸν ἁγιασμὸν τῶν Θεοφανείων, κινδυνεύει νὰ ἀποπνιγῆ μέσα σὲ μιὰ ἀφόρητη σχολαστικότητα, πού δὲν ἀμνηστεύεται ἀπὸ τὴν ἄλλως ἐπαινετὴ εὐλάβειαν πρὸς τὸν λεγόμενον, καὶ πράγματι ὄντα, μέγαν ἁγιασμὸν.

(Συνεχίζεται)

*Προβ. Βασιλείου Θεομῦ
(θεολόγου, παιδοψυχιάτρου)*

ΟΜΟΙΟΠΑΘΕΙΣ ΑΝΘΡΩΠΟΙ,

Ζητήματα Ποιμαντικῆς Αὐτοσυνειδησίας,

Α' ἔκδοσις, σχῆμα 14X21 ἑκατ., σσ. 88.

Πτυχὲς καὶ προβληματισμοὶ γύρω ἀπὸ τὸ χαρακτῆρα τοῦ κληρικοῦ, τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν διακονίαν τοῦ στὴν Ἐκκλησίαν, τὶς ψυχολογικὰς παραμέτρους κατὰ τὴν ἄσκησην τοῦ ποιμαντικοῦ τοῦ ἔργου καὶ ἄλλα ἐνδιαφέροντα κείμενα ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου. Ἐξώφυλλον σὲ τετραχρωμία, μὲ ψηφιδωτὴν παράστασιν τῆς Ἀναλήψεως (Νέας Μονῆς Χίου).

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

**ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Δ' «ΛΟΓΟΣ ΟΔΗΓΗΤΙΚΟΣ»*

Του Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτό, τὸ χριστιανικὸ κήρυγμα σήμερα πρέπει νὰ ἔχει τὰ ἐξῆς ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά:

α) Νὰ διαφωτίζει: Οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι γνωρίζουν πολλὰ πράγματα, ἀγνοοῦν ὅμως σὲ μεγάλο βαθμὸ τὰ θεϊκά, τὸν ἀποκαλυμμένο θεϊκὸ λόγο, τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Πολλοὶ εἶναι ἐντελῶς ἀδίδακτοι καὶ ζοῦν στὸ σκοτάδι τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἀγνωσίας τοῦ Θεοῦ. Ἀκόμη καὶ οἱ βαπτισμένοι μὲ τὸν παραδοσιακὸ τρόπο χριστιανοὶ (νηπιοβαπτισμὸ), λόγω τῆς ἔλλειψης ἐπαρκoῦς κατηχήσεως, ἀγνοοῦν ἀκόμη καὶ τὰ στοιχειώδη τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ βιοτῆς.

Οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι ἔχουν ἀνάγκη χριστιανικῆς διαφωτίσεως. Ζητοῦν «φῶς, περισσότερον φῶς» (Γκαίτε). Φῶς θὰ ζητοῦν πάντοτε οἱ μεταπαιτωτικοὶ ἄνθρωποι καὶ ἰδιαίτερα τὸ χριστιανικὸ Φῶς, τὸ αἰώνιο Φῶς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Οἱ χριστιανοὶ κήρυκες δὲν ἔχουν ἄλλη ἐπιλογή, παρὰ νὰ ἀνάβουν αὐτὸ τὸ Φῶς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ «ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων» (Ματθ. ε' 16), «*ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωῆν ἔχωσι ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ*» (Ἰωάν. κ' 31). Ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἱεροκήρυκος εἶναι κυρίως ἀποκαλυπτικὴ καὶ ὄχι εἰσαγγελικὴ, μὲ τὴ δικανικὴ ἔννοια τοῦ ὄρου. Δὲν ὀφείλει νὰ κατηγορεῖ κανεὶς ἢ νὰ καταριέται τὸ σκοτάδι. Τὸ προτιμότερο εἶναι νὰ ἀνάβει ἓνα λυχνάρι, ὅπως λέει μιὰ ἀρχαία κινέζικη παροιμία. Καὶ αὐτὸ τὸ ἔργο ἀνήκει κυρίως σὲ ὅσους ἔχουν τὸ χάρισμα τοῦ προφητικοῦ αξιώματος.

β) Νὰ δίνει ἀπαντήσεις: Στὶς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα, τόσο τὸ ὕφος ὅσο καὶ τὸ περιεχόμενο τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος εἶχε ἀπολογητικὸ καὶ ἀμυντικὸ χαρακτήρα. Οἱ λειτουργοὶ τοῦ θείου λόγου προσπαθοῦσαν νὰ ἀμυνθοῦν ἐναντίον τῆς ἀπιστίας, ποὺ εἰσέβαλε ἀπειλητικὴ σὲ ὅλα τὰ μέτωπα (στὸ θέμα αὐτό, θὰ ἀναφερθοῦμε στὸ ἐπόμενο ἄρθρο τῆς Σειρᾶς αὐτῆς). Ἡ ἀπιστία σήμερα, μὲ τὴ μορφή τῆς πρακτικῆς ἀθεΐας ἔχει γίνεαι δυστυχῶς καθεστῶς, γιὰ πολλοὺς ἀνθρώπους, ὅπως εἶπαμε.

Ὡς ἐκ τούτου, ὁ ἐκκλησιαστικὸς Ἄμβων καὶ ἡ χριστιανικὴ πέννα καλοῦνται νὰ υἰοθετήσουν μιὰ ἄλλη τακτικὴ. Βέβαια, μιὰ πρώτη ἐναλλακτικὴ λύση θὰ ἦταν ἡ ἀντεπίθεση κατὰ τῆς πρακτικῆς ἀθεΐας σὲ ὅλα τὰ μέτωπα, ὅπως, ἄλλωστε, τὸ κάνουν ἤδη μερικοὶ λειτουργοὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λόγου. Ὡστόσο, σήμερα, στὸ τέλος τοῦ 20οῦ αἰῶνα, ἐποχὴ τῶν μεγάλων

ιδεολογικῶν κυρίως ἀνακατατάξεων, κανεὶς δὲν χρησιμοποιεῖ πιά τὴν τακτικὴ τῆς κατὰ μέτωπον ἐπιθέσεως. Ὅλοι προσποιοῦνται ὅτι διαλέγονται μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι προσφέρουν ἀπαντήσεις, ὅτι δίνουν λύσεις στὰ προβλήματα κ.λπ.

Τὴν ἴδια τακτικὴ πρέπει νὰ χρησιμοποιήσῃ καὶ ὁ λειτουργὸς τοῦ θ. λόγου, ὁ ὁποῖος δὲν «προσποιεῖται», ἀλλὰ ἔχει καὶ **μπορεῖ** νὰ δώσει ἀπαντήσεις καὶ λύσεις στὰ προβλήματα τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων.

γ) Νὰ χειραγωγεῖ: Ὁ πατέρας, μέχρις ὅτου τὸ παιδί του μάθει νὰ περπατάει, τὸ κρατᾷ ἀπὸ τὸ χέρι. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ ὅταν ἓνας ἀπὸ κάποιο ἀτύχημα δυσκολεύεται νὰ σταθεῖ ἢ νὰ βαδίσει. Κάποιος ἄλλος τὸν ὑποβαστάζει, μέχρις ὅτου ἀποκατασταθεῖ ἢ κίνησή του καὶ τὸ βάδισμά του.

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ σήμερα δὲν πρέπει νὰ δίνει ἀπλῶς «ὀδηγίες» ἢ «λύσεις», ἀλλὰ νὰ χειραγωγεῖ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ὁ λειτουργὸς τοῦ θείου λόγου δὲν πρέπει ἀπλῶς νὰ περιγράφει τὴν «ὁδόν», τὸν χριστιανικὸν τρόπο ζωῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ χειραγωγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου. Ὑποτίθεται, βέβαια, ὅτι ὁ ἴδιος βαδίζει τὸν δρόμον αὐτὸ καὶ εἶναι σὲ θέση νὰ χειραγωγεῖ καὶ τοὺς ἀκροατῆς ἢ τοὺς ἀναγνώστες του.

Ὅρισμένα ἀγνωστα, δύσβατα ἢ δυσπρόσιτα μέρη, οἱ περιηγηταὶ (τουρίστες) δὲν μποροῦν νὰ τὰ ἐπισκεφθοῦν μόνον τοὺς οὔτε μὲ τὴ βοήθεια ἐνὸς χάρτου μόνου. Στὶς περιπτώσεις αὐτῆς παίρνουν μαζί τοὺς ἑνα ἔμπειρο ὀδηγὸ ποὺ γνωρίζει καλὰ τὸ μέρος καὶ αὐτὸν ἀκολουθοῦν βῆμα πρὸς βῆμα, κατὰ κυριολεξίαν. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν χριστιανικὸν τρόπο ζωῆς: ἡ ὁδὸς τοῦ Χριστοῦ εἶναι «*τεθλιμμένη*», εἶναι δηλαδὴ δύσβατη, ὄχι ὅμως ἄβατη καὶ ἀδύνατη. Ὁ χριστιανικὸς βίος εἶναι μιὰ ἀναρρήχηση «*εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν*» (Ματθ. δ' 8), εἶναι μιὰ ἐξερεύνηση σὲ ἀγνωστα μέρη. Ὁ λειτουργὸς τοῦ θείου λόγου πρέπει νὰ λειτουργεῖ ὡς ὀδηγὸς ποὺ θὰ χειραγωγεῖ τοὺς ἀκροατῆς του στὸ μονοπάτι τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας.

Ὁ Χριστός, ἐξάλλου, μὲ ὅσα κήρυττε καὶ ἰδίως μὲ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο παρουσίαζε τὶς ἀλήθειες καὶ τὶς ἀρχές τοῦ χριστιανικοῦ βίου, ὑπονοοῦσε ὅτι ἡ «ὁδός» του εἶναι βατὴ καὶ κατορθωτὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Μόνον γιὰ τοὺς παρθένοὺς ὁ Χριστὸς ἐξέφρασε κάποια ἐπιφύλαξη, δηλώνοντας ὅτι μόνον ὅσοι ἔχουν τὸ εἰδικὸ αὐτὸ χάρισμα (τῆς παρθενίας) μποροῦν νὰ ἀκολουθήσουν τὴν ὁδὸ αὐτῆ. Γιὰ ὅλους ὅμως τοὺς ἄλλους, ὁ λόγος του εἶχε καὶ ἔχει καθολικὴ καὶ πανανθρώπινη ἰσχὺ.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 358 τοῦ ὑπ' ἀρ. 20/1997 τεύχους.

Η ΚΑΣΙΑΝΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ

Τοῦ κ. Παναγιώτη Θ. Παπαθεοδώρου, Θεολόγου - Λυκειάρχου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἀπὸ τοὺς πρωτοχριστιανικοὺς χρόνους ἀναπτύχθηκαν στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας οἱ λεγόμενες ἐκκλησιαστικὲς τέχνες (ἀρχιτεκτονική, ἀγιογραφία, ὑμνογραφία κ.λπ.). Οἱ τέχνες αὐτὲς ἐπειδὴ ὑπηρετοῦν τὸ μυστήριο τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου λέγονται καὶ λειτουργικὲς. Ὅλες αὐτὲς οἱ τέχνες ἀπευθύνονται στὸ πνευματικὸ αἰσθητήριο τοῦ πιστοῦ, χωρὶς νὰ ἀγνοοῦν τὶς «τεχνικὲς» τοῦ κόσμου αὐτοῦ.

«Αἱ ἅγιοι αὐταὶ τέχναι», λέει ὁ Φ. Κόντογλου, «δὲν θέλουν νὰ στολίσουν μόνον τὸν ναὸν μὲ ζωγραφικὴν, διὰ νὰ εἶναι εὐχάριστος καὶ τερπνὸς εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους, ἢ νὰ τέρψουν τὴν ἀκοήν των μὲ τὴν μουσικὴν, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀνεβάσουν εἰς τὸν μυστικὸν χῶρον τῆς πίστεως μὲ τὴν πνευματικὴν κλίμακα, ὅπου ἔχει διὰ βαθμίδας τὰς ἱερὰς τέχνας, τὴν ὑμνολογίαν, τὴν ψαλμοδιάν, τὴν οἰκοδομικὴν, τὴν ἀγιογραφίαν, ὅπου συνεργοῦν, ὅλες μαζί, εἰς τὸ νὰ μορφωθεῖ μέσα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν ὁ μυστικὸς παράδεισος, ὁ εὐωδιάζων μὲ εὐωδίαν πνευματικὴν». Οἱ λειτουργικὲς τέχνες δημιουργοῦν τὸ κατάλληλον κλίμα γιὰ νὰ ἀναπτυχθεῖ ἡ συνάντησις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ Θεό. Τὰ καλλιτεχνήματα — ναὸς, εἰκόνα, ὕμνος — εἶναι ὑπομνήματα στὸ θεῖον λόγο, εἶναι ἐρμηνευτικὴ διαδικασία γιὰ νὰ μπορέσει ὁ πιστὸς νὰ συλλάβει τὸ μήνυμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπομένως σκοπὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν τεχνῶν εἶναι ἡ «ἐν Χριστῷ» ἀναγέννησις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ἀγιασμὸ τῶν αἰσθήσεων. Ὁ ἀγιογράφος, ὁ ὑμνογράφος, ὁ μελωδὸς τῆς Ἐκκλησίας ἔρχονται μὲ τὴν τέχνη τους νὰ βοηθήσουν στὴ μετοχὴ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας στὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν. Οἱ μεγάλοι καλλιτέχνες τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας — μελωδοί, ἀγιογράφοι καὶ ὑμνογράφοι — βρῆκαν ἀπὸ τὰ μοναστικὰ κέντρα, τοὺς χώρους τῆς ἀσκήσεως. Τὰ ὀνόματα πολλῶν ἀπ' αὐτοὺς εἶναι γνωστά, ἄλλων ὅμως μένουσιν ἀκόμη ἄγνωστα. Ἡ βαθιὰ ταπεινοφροσύνη τους δὲν τοὺς ἄφηνε νὰ ἀναγράψουν στὴν εἰκόνα ἢ τὸν ὕμνον τὸ ὄνομά τους. Πολλοὶ τὸ ὑπέκρυπταν ὑπὸ διάφορα στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου. Μὲ τὴν ὑμνογραφίαν, τὴν ἀγιογραφίαν καὶ τὶς ἄλλες ἐκκλησιαστικὲς τέχνες ἀσχολήθηκαν κυρίως ἄνδρες. Ἀνάμεσα τους διακρίθηκε καὶ μία γυναίκα, ἡ ὑμνογρά-

φος Κασιανή. Γιὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τῆς διακεκριμένης ὑμνωδοῦ τῆς Ἐκκλησίας θὰ κάνουμε λόγον στὴ συνέχεια.

Ο ΘΡΥΛΟΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΗΣ ΚΑΣΙΑΝΗΣ

Ἡ Κασιανὴ εἶναι μία ἐνδιαφέρουσα προσωπικότητα, τόσο ὡς ἄτομον, ὅσο καὶ ὡς λογοτεχνικὴ περίπτωση. Ἡ ζωὴ τῆς μοιάζει μὲ χαριτωμένο μῦθον ποὺ συγκινεῖ. Εἶναι γνωστὴ μὲ πολλὰ ὀνόματα. Στὰ χειρόγραφα τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων συναντᾶμε τὶς ἐξῆς ποικιλίες τοῦ ὀνόματος: Κασ(σ)ία, Κασ(σ)ιανή, Εἰκασία καὶ Ἰκασία. Ὅλα αὐτὰ τὰ ὀνόματα ὑπάγονται σὲ δύο τύπους: Κασία καὶ Ἰκασία. Τὸ ὄνομα Κασσιανὴ εἶναι ἀναγωγικὴ ἐπέκτασις τοῦ ὀνόματος Κασία ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὴν ἐκδοχὴ ὅτι ἡ ὑμνογράφος καταγόταν ἀπὸ τὴ νῆσον Κάσο¹. Δυσκολότερη εἶναι ἡ ἐξήγησις τοῦ τύπου Εἰκασία ἀπὸ τὴ ρίζαν Κασία. Κατὰ τὸν Κρουμβάχερ «ἴσως τὸ προθετικὸν Εἰ προήλθε ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τοῦ ἄρθρου η μετὰ τοῦ ὀνόματος (ὥστε κυρίως Ἰκασία κατὰ τὸ ἥσκιον ἐκ τοῦ ἡ σια)².

Οἱ χρονογράφοι ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν περιπετειώδη ζωὴ τῆς Κασιανῆς εἶναι ὁ Γεώργιος ἀμαρτωλὸς (πέθανε ἀρχῆς 10ου αἰ.), Συμεὼν ὁ μάγιστρος (πέθανε τέλος 10ου αἰ.), Λέων ὁ Γραμματικὸς, ὁ Ἰωάννης Ζωναρᾶς κ.ἄ.³.

Σύμφωνα μὲ τὸν πρῶτον χρονογράφον «Ἡ μήτηρ τοῦ Θεοφίλου Εὐφροσύνη ἀποστείλασα ἐν πάσι τοῖς θέμασιν ἤγαγε κόρας εὐπροσώπους πρὸς τὸ νυμφοστολήσαι τὸν υἱὸν αὐτῆς· ἀγαγοῦσα δὲ ταύτας ἐν τῷ Παλατίῳ εἰς τὸν λεγόμενον Μαργαρίτου τρίκλινον δέδωκε τῷ Θεοφίλῳ χρυσοῦν μῆλον εἰπούσα· εἰς ἣν ἀρεσθῆς, ἐπίδος τοῦτο αὐτῇ». Μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων νυφῶν ἦταν καὶ ἡ ὠραιότατη κόρη Κασία. Αὐτὴ ἀπέσπασε τὸ θαυμασμὸν τοῦ Θεοφίλου. Ὁ μέλλων αὐτοκράτορας κρατώντας στὰ χέρια του τὸ περιζήτητον μῆλον τὴν πλησίασε καὶ προτοῦ τῆς τὸ ἐγγχειρίσει τῆς εἶπε τὸ πολυθρύλητον ἐκεῖνον «ὡς ἀρ' ἐκ γυναικὸς (δηλ. τῆς Εὐσας) ἐρρῦη τὰ φαῦλα». Εὐφύεστατα ἐκεῖνη, χωρὶς νὰ πτοηθεῖ, ἔδωσε τὴν εὐστοχὴν ἀπάντησιν ὅτι «καὶ διὰ γυναικὸς πηγάζει τὰ κρείττονα» (ἐννοώντας τὴν Παναγίαν). Ὁ παρρησιακὸς λόγος τῆς Κασίας φαίνεται ὅτι πείραξε τὸ Θεόφιλον, γι' αὐτὸ καὶ πρόσ-

φερε τὸ μῆλο ὄχι σ' αὐτήν, ἀλλὰ στὴ Θεοδώρα, ποὺ καταγόταν ἀπὸ τὴν Παφλαγονία τῆς Μ. Ἀσίας. Ἡ Κασία, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸν αὐθορμητισμὸ τῆς ἔχασε τὸ θρόνο, ἀποσύρθηκε ἀπὸ τὸν κόσμο, ἔκτισε μονή, ἐνδύθηκε τὸ μοναχικὸ σχῆμα καὶ ἀφιερώθηκε στὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ποίηση.

Ἡ βυζαντινὴ λαϊκὴ παράδοση, ὅπως αὐτὴ περι-σώθηκε σὲ χειρόγραφο χρονικὸ, ποὺ βρίσκεται στὴ βιβλιοθήκη τοῦ μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου στὴν Κων/λη δὲν ἀναμειγνύει τὴν Εὐφροσύνη στὴν ὑπόθεση τῆς ἐκλογῆς συζύγου ἀπὸ τὸ Θεόφιλο. Συγκεκριμένα λέει: «Θέλων ὁ Θεόφιλος νὰ ἄρῃ γυναῖκα ὅπου νὰ τὴν ἰδῇ καὶ νὰ τοῦ ἀρέσῃ» ἔστειλε σ' ὄλα τὰ μέρη τοῦ βασιλείου του ἀπεσταλμένους νὰ ἀναζητήσουν τὶς πῶ τίμιες, εὐγενικὲς καὶ ὠραίες κοπέλες. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν ἡ Κασία καὶ ἡ Θεοδώρα. Στὴν τελευταία, καθὼς ἐρχόταν, ἕνας ἄνδρας ποὺ ἔστεκε πάνω σὲ μιὰ στήλη εἶπε: «ὅτι αὐτὴν παίρνει ὁ βασιλεὺς γυναῖκα του καὶ γίνεται βασίλισσα». Ὅταν συγκεντρώθηκαν στὰ ἀνάκτορα ὅλες οἱ κοπέλες παρουσιάστηκε ὁ Θεόφιλος καὶ εἶπε: «Ὅποις δώσω τὸ μῆλον, αὐτὴ θὰ γίνῃ γυναῖκα μου, καὶ ἐπῆρε τὸ μῆλον καὶ τὸ ἐβάστα εἰς τὸ χέρι του καὶ εἶδεν ὄλα τὰ κοράσια ἕνα καὶ ἕνα καὶ ἔβγαλε τὰ δέκα ὅπου δὲν τοῦ ἄρεσαν, καὶ ἔμειναν τὰ δύο». Ἡ μονομαχία περιορίστηκε μεταξὺ Κασιανῆς καὶ Θεοδώρας, οἱ ὁποῖες «τόσον εὐμορφόταται ἦσαν καὶ αἱ δύο, ὥστε δὲν ἠμπόρειε νὰ ξεχωρίσῃ νὰ εἰπῇ ποία εἶναι ἡ εὐμορφότερα». Ἀκολούθησε ἡ ἀνωτέρω στιχομυθία μεταξὺ Θεοφίλου καὶ Κασιανῆς καὶ ἡ ὀριστικὴ ἐκλογὴ τῆς Θεοδώρας καὶ τότε «ἡ Κασία εἶπεν ὅτι ἐπειδὴ δὲν ἔγινε βασίλισσα τοῦ προσκαίρου τούτου κόσμου, νὰ γίνω τῆς αἰωνίου βασιλείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Στὰ ἀνωτέρω μποροῦμε νὰ κάνουμε τὶς ἐξῆς παρατηρήσεις:

1. Ἡ Εὐφροσύνη, ἡ ὁποία ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ Γεώργιο ἀμαρτωλὸ ὡς μητέρα τοῦ Θεοφίλου καὶ πρωτοστάτησε στὴν ἐκλογὴ νύφης μὲ τὸν κομφὸ αὐτὸ τρόπο, κατὰ τὸν Κεδρηνὸ, ἦταν μητρὶα τοῦ Θεοφίλου⁴.

Ἡ Εὐφροσύνη σκηνοθέτησε ὅλη αὐτὴ τὴν παράσταση γιὰ τὴν ἐκλογὴ νύφης, προκειμένου, κατὰ τὸν Παπαρηγόπουλο⁵, νὰ ἐξευμενίσῃ τὸν προγονό τῆς Θεοφίλου ποὺ ἦταν δυσαρεστημένος ἀπὸ τὸ γάμο τῆς μὲ τὸν πατέρα του Μιχαὴλ Β', τὸν Τραυλὸ (820-829). Ἡ ἀποδοκιμασία ἄλλωστε τοῦ γάμου αὐτοῦ ἦταν γενικὴ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐκεῖνη προτοῦ ὑπανδρευθεῖ τὸ Μιχαὴλ ἦταν μοναχῆ.

Τὸ βέβαιο εἶναι ὅτι ὅσο κι ἂν περιποιήθηκε ἡ Εὐφροσύνη τὸ Θεόφιλο δὲν κατόρθωσε νὰ παραμείνει στὰ ἀνάκτορα, ὅπως ἐπιθυμοῦσε, ἀλλ' ἀναγκάστηκε νὰ ἀπέλθει στὴ μονὴ τῶν Γαστριῶν, εἴτε διότι ὁ Θεόφιλος δὲν ἀνεχόταν τὶς παρεμβάσεις τῆς στὰ πράγματα, εἴτε διότι ἐκεῖνος θέλησε νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν κοινὴ γνώμη.

2. Γιὰ τὴ ζωὴ τῆς Κασιανῆς δὲν ὑπάρχουν ἱστορικῶς ἐξακριβωμένα στοιχεῖα. Ὁ βίος τῆς συνδέθηκε μὲ θρύλους καὶ παραδόσεις ποὺ στηρίζονται στὴ στιχομυθία τῆς μὲ τὸ Θεόφιλο. Πάντως ὁ Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης τὴν θέλει «ὄρφανὴν κόρην τοῦ Βυζαντίου ἐκ τῶν εὐπατριδῶν, ὠραίαν καὶ σοφὴν, ὅσιν ἀσκήτριαν καὶ εὐσεβεστάτην παρθένον»⁶. Ὁ Μαν. Γεδεῶν μᾶς πληροφορεῖ ὅτι οἱ Κάσιοι, νομίζοντας ὅτι ἡ ὑμνωδὸς τῆς Ἐκκλησίας μας κατάγεται ἀπὸ τὸ νησί τους «γεραῖρουσι τὴν ὄσιν Κασιανὴν τῇ 7ῃ Σεπτεμβρίου»⁷. Μάλιστα ὁ Γεώργ. Σάσσος ἀπὸ τὴν Κάσο συνέθεσε στὴν Ἀλεξάνδρεια τὸ 1889 «Ἀκολουθίαν τῆς ἁγίας ὁσίας μητρὸς Κασιανῆς», τὴν ὁποῖαν καὶ ἀφιέρωσε στὸν τότε πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας Σωφρόνιο τὸν Δ' (1870-1899).

(Συνεχίζεται)

1. K. Krumbacher, Ἱστορία Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας, μετ. Σωτηριάδου τόμ. Β' Ἀθῆναι 1990, σελ. 633.

2. Βλέπε ἀνωτέρω.

3. Γεωργίου, ἀμαρτωλοῦ, Χρονικὸν PG 110,1008. Συμεῶν, Χρονικὸ, PG 109,685.

4. Κεδρηνοῦ, Σύνοψις ἱστοριῶν, PG 121,985.

5. K. Παπαρηγόπουλου, Ἱστορ. Ἑλλήν. Ἔθνοισ, τόμ. Γ', σελ. 669, ἐκδ. Ἀνέστη Κωνσταντινίδη, Ἀθῆναι 1886.

6. Περιοδ. Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος Ἀλεξανδρείας, ΛΑ (31) 1932, σελ. 92.

7. Μαν. Γεδεῶν, Βυζαντινὸν ἑορτολόγιον, Κων/λις 1899, σελ. 218.

**Μητροπολίτου Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως
Διονυσίου**

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ,

**τὸ μέγιστο ἐθνικὸ καὶ ἐκκλησιαστικὸ πρόβλημα
σχῆμα 11X17,5 ἐκατ., σσ. 32.**

**Κομφὸ τευχίδιο, ποὺ περιέχει ὁλόκληρη τὴν
Εἰσήγησιν ἐνώπιον τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (2.10.1996).
Ὁ Σεβ. συγγραφέας δὲν ἀρκεῖται στὴν περιγραφή
τοῦ προβλήματος, ποὺ εὐστοχα χαρακτηρίζει
«μέγιστο» γιὰ τὸ Ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησία.
Δὲν ἀνατρέπει ἕναν πρὸς ἕνα τοὺς σύγχρονους
«μύθους» ποὺ συνηγοροῦν ὑπὲρ τοῦ τριπτύχου
«ἀντισύλληψη - ἔκτρωση - στειρώση». Ἀλλὰ κα-
ταθέτει καὶ πρακτικῶς ἐφαρμοσίμες προτάσεις
γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος.**

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΗΣ ΚΡΟΝΣΤΑΝΔΗΣ*

Τού πρεσβ. κ. Δημητρίου Βασιλειάδη

Ἡ ποικίλη βοήθεια δινόταν σὲ ὄλους, ἀνεξαο-
τήτως καταγωγῆς καὶ θρησκευτικῆς ὁμολογίας. Ἡ
Κρονστάνδη ἄρχισε νὰ γίνεται παράδειγμα ὡργα-
νωμένης φιλανθρωπίας σὲ ἄλλες πόλεις, ἀκόμη
καὶ στὴν πρωτεύουσα Πετρούπολι. Σιγὰ σιγὰ ἄρχι-
σαν νὰ ἰδρύνονται καὶ ἐκεῖ φιλανθρωπικὰ κέντρα
παρόμοια μὲ αὐτὰ πού ἱδρυσε ὁ ἅγιος Ἰωάννης.

Μιὰ τόσο ἐπιμελημένη φιλανθρωπία ἐκ μέρους
ἐνὸς ἐνοριακοῦ ἱερέως ἦταν ἀναμφίβολα γιὰ τὴν
ἐποχὴ ἐκείνη ἓνα νέο καὶ ἀσυνήθιστο φαινόμενο.
Ἐὰν ἡ Ρωσία πρὸ τοῦ Μεγάλου Πέτρου καυχόταν
γιὰ τὸ πλῆθος τῶν ἁγίων μοναχῶν πού μπορούσαν
νὰ συνδυάσουν προσωπικὴ ἀγιότητα μὲ πρακτικὴ
φιλανθρωπικὴ δραστηριότητα, ἡ σύγχρονή του Ρω-
σία εἶχε ἐλάχιστους τέτοιους μοναχοὺς μέσα σὲ
μοναστήρια καὶ ἀκόμη λιγότερους στὶς ἐνορίες.
Στὴ μεταγενέστερη ὁμως ἐποχὴ τὸ φαινόμενο τοῦ
ἀγίου Ἰωάννου τῆς Κρονστάνδης ἦταν μοναδικό,
γιατὶ ἡ ποικίλη πρακτικὴ του ἐνεργητικότης δὲν
τὸν ἐμπόδιζε νὰ διατηρῆ τὴν βαθειὰ καὶ ἀδιάλει-
πτη κατάστασι τῆς προσευχῆς καὶ τῆς πνευματικῆς
θεωρίας.

Ἡ λειτουργία τῆς Ἐργατικῆς Ἐστίας δὲν στα-
μάτησε τὴν ἰδιαίτερη, τὴν ἀτομικὴ φιλανθρωπικὴ
δραστηριότητα τοῦ ἀγίου Ἰωάννου. Ἀντίθετα, καὶ
αὐτὴ συνέχισε νὰ ἀναπτύσσεται καθὼς ἐξαπλώνο-
ταν ἡ φήμη του καὶ μεγάλωναν οἱ προσφορὲς τῶν
πιστῶν. Πολλοὶ βιογράφοι του στὴν ἀκατάπαυστη
αὔξησι τῶν δωρεῶν βλέπουν νὰ ἐκπληρώνεται ὁ
λόγος τοῦ Σωτῆρος: «Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν Βασι-
λείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ
ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν»²⁵.

Ἐπίσης εὑρίσκει στὸν ἅγιο πλήρη ἐφαρμογὴ
καὶ τὸ ἄλλο ῥητό: «Μὴ γνώτω ἡ ἀριστερὰ σου τί
ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου»²⁶. Στὶς διάφορες διηγήσεις πε-
ριστατικῶν τῆς ζωῆς του, τὸν βλέπουμε πολλὰ φο-
ρές, ἐνῶ βρισκόταν μέσα στὸ πλῆθος, νὰ δέχεται
μὲ τὸ ἓνα χέρι ἀπὸ κάποιον ἓνα φάκελο μὲ χρή-
ματα καὶ τὴν ἴδια στιγμὴ νὰ τὸν παραδίδῃ μὲ τὸ
ἄλλο σ' ἓνα δεύτερο, χωρὶς κἄν ν' ἀνοίξῃ τὸν φά-
κελο. Πολλοὶ αὐτόπτες μάρτυρες ὁμολογοῦν ὅτι εἶ-
χε εἰδικὴ διαίσθησι, χάρι στὴν ὁποία ἔδινε τὸ πο-
σό, πού τοῦ πρόσφεραν κάθε φορὰ, σὲ ἀνθρώπους
πού πραγματικὰ εἶχαν ἄμεση ἀνάγκη.

Κατὰ καιροὺς πέρασαν ἀπὸ τὰ χέρια του τερά-
στια ποσὰ ρουβλίων. Μερικοὶ βιογράφοι ἀναφέ-
ρουν ἑκατοντάδες χιλιάδες ρούβλια. Μποροῦμε νὰ
κρίνουμε γι' αὐτὸ ἀπὸ τὸ ὅτι ἡ Ἐργατικὴ Ἐστία
μὲ τὰ ποικίλα ἰδρύματα, ἐκάλυπτε τὰ περισσότερα
ἔξοδά της μὲ χρήματα ἀπὸ τὸν ἅγιο Ἰωάννη καὶ
ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες, τὰ μοναστήρια καὶ τὰ ἰδρύματα,
πού ἐθεμελίωσε ὁ ἴδιος.

Παρ' ὅλες τὶς εὐκαιρίες ἐργασίας καὶ ἀμοιβῆς
πού πρόσφερε ἡ Ἐργατικὴ Ἐστία μὲ τὰ συγκροτή-
ματά της, οἱ ἐπαῖτες ἀποτελοῦσαν ἀκόμα μεγάλο
πλῆθος καὶ συνέχιζαν ἀπὸ τὸ πρωὶ νὰ τὸν περιμέ-
νουν γιὰ ἐλεημοσύνη. Ἐκαναν μίαν, δύο ἢ τρεῖς
σειρὲς μπροστὰ ἀπὸ τὸ σπῖτι του ἢ γύρω ἀπὸ τὸν
καθεδρικὸ ναὸ τῆς Κρονστάνδης. Οἱ περαστικοὶ
καθὼς τοὺς ἐβλεπαν ἔτσι συγκεντρωμένους τοὺς
ὠνόμαζαν «Ἡ παράταξις τοῦ π. Ἰωάννου»²⁷. Στὴν
ἀρχὴ κάθε πρωὶ ὁ ἴδιος ἐξέταζε τὴν «παράταξι»
του, πού καμιά φορὰ εἶχε πάνω ἀπὸ χίλιους ἀν-
θρώπους καὶ μοίραζε ἓνα ρούβλι σὲ κάθε εἰκοσι
ἄτομα. Ἀργότερα τὸ ἔργο αὐτὸ τὸ ἀνέθεσε σὲ ἔμ-
πιστα πρόσωπα. Ἡ σύνθεσις τῆς παρατάξεως τῶν
πτωχῶν συχνὰ ἄλλαξε.

Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἀρκετὲς δεκάδες ἢ καὶ
ἑκατοντάδες πτωχῶν μεταμόρφωνε ἡ ποίμαντικὴ ἐ-
πίδρασις τοῦ ἀγίου Ἰωάννου καὶ ἡ οἰκονομικὴ του
βοήθεια. Ὅμως σχεδὸν πάντα οἱ καινούργοι ἦσαν
περισσότεροι ἀπὸ κείνους πού ἔφευγαν καὶ ἔτσι
τὸ μῆκος τοῦ μετώπου δὲν ἐμίκραινε.

Μεταξὺ τῶν περιοχῶν πού γνώριζαν τὴν εὐε-
ργετικὴ παρουσία τοῦ ἀγίου Ἰωάννου πρέπει, μετὰ
τὴν Κρονστάνδη, νὰ σημειώσουμε τὴν γενέτειρά
του, τὸ χωριὸ Σούρα. Ἐκεῖ ὑψώθηκε μὲ τὴ μέρι-
μνά του τριουπόστατος πέτρινος ναὸς ἀφιερωμέ-
νος στὸν Ἅγιο Νικόλαο, τὸν Ἅγιο Ἰωάννη τῆς Ρί-
λας καὶ τὴν Ἁγ. Παρασκευή. Δεύτερο ἔργο του
ἦταν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιαστικὴ Ἀδελφότης.
Τρίτο, τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ. Τέταρτο, μιὰ παιδι-
κὴ στέγη. Πέμπτο, ἓνα πριονιστήριο γιὰ τὰ ξύλα.
Ἐκτο, ἓνα συνεταιριστικὸν κατάστημα. Καὶ ἕβδομο,
μιὰ γυναικεία μονὴ ἀφιερωμένη στὸν Ἅγιο Ἰωάν-
νη τῆς Ρίλας. Ἡ μονὴ αὐτὴ τὸ 1912 ἀριθμοῦσε 120
μοναχές. Εἶχε χωριστὴ σκήτη κοντὰ στὸ χωριὸ καὶ
μετόχι στὸ Ἀρχαγγέλσκ.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτὰ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἔ-
κτισε ἓνα γραφικὸν παρεκκλήσι στὸν τάφο τοῦ πα-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 349 τοῦ ὑπ' ἀρ. 19/1997 τεύχους.

τέρα του και τέλος χάρισε στην Ἐκκλησιαστική Ἀδελφότητα ένα πλοίο με τὸ ὄνομα «Ἅγιος Νικόλαος», τὸ ὁποῖο χρησιμοποιοῦσε καὶ ὁ ἴδιος στὰ ταξίδια του στὸ Σούρα.

Στὰ ἰδρύματα ποὺ δημιούργησε ὁ Ἅγιος στὴν Πετρούπολη ἀνήκει πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὸ γυναικεῖο μοναστήρι, ποὺ καὶ αὐτὸ ἀφιέρωσε στὸν Ἅγιο Ἰωάννη τῆς Ρίλας, πάνω σ' ἓνα πετρώδες νησάκι τοῦ ποταμοῦ Κάρποβκα. Στὸν ὑπόγειο χῶρο τοῦ ναοῦ τῆς μονῆς ἔγινε ἓνας μικρότερος ναὸς ἀφιερωμένος στὸν Προφήτη Ἡλία καὶ στὴν Ὁσία Θεοδώρα, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἔφεραν οἱ γονεῖς του. Σ' αὐτὸν τὸν ὑπόγειο ναὸ, σύμφωνα με τὴν διαθήκη του, ἐτάφη καὶ ὁ ἴδιος.

Μὲ φροντίδες του, καὶ ἀσφαλῶς καὶ με δικούς του οἰκονομικοὺς πόρους, κτίσθηκε στὴν Πετρούπολη μετόχι τῆς γυναικεῖας μονῆς Λεουσένσκυ, τὴν ὁποία ἐποίμανε ἡ ἡγουμένη Ταῖσία. Στὴν ἐπαρχία Ποκῶφ ἔκτισε τὴ μονὴ Βοροντσόβσκυ, στὸ Ριμπίνσκ τὴν σκήτη Βαούλοβσκυ καὶ στὴν ρωσικὴ Πολωνία τὴν μονὴ Πιουχίτσικυ.

Δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ἀριθμήση κανεὶς τὶς ἐκκλησίες τῆς Ρωσίας γιὰ τὸ κτίσιμο καὶ τὸν ἀνακαινισμό τῶν ὁποίων βοήθησε σημαντικὰ με τὴν προσφορὰ πολλῶν χρημάτων ἢ ἀμφίων ἢ λατρευτικῶν εἰδῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Ἡ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ

α) Κήρυγμα

Οἱ μαθητὲς τῆς Ἐφέσου γιὰ τοὺς ὁποίους κάνουν λόγο οἱ Πράξεις (ιβ' 2), ἐβαπτίστηκαν «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ», ὅταν ἐκήρυξε σ' αὐτοὺς τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ὁ Ἄπ. Παῦλος. Πρωτύτερα, ποὺ δὲν ἤξεραν «οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἁγίον ἐστίν» ἔμειναν μακριὰ ἀπὸ τὸ Χριστό. Ἡ πίστις, λοιπόν, ἐξαργάται ἀπὸ τὴν πληροφορία, τὸ κήρυγμα. «Πῶς πιστεύουσιν, ἃ οὐκ ἤκουσαν;», ἐρωτᾷ ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόστολος «πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος;... ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος Θεοῦ»²⁵.

Διὰ νὰ ὑπάρχει λοιπὸν χριστιανικὴ ζωὴ, ἀπαραίτητο εἶναι τὸ κήρυγμα. Θὰ ὀργώση τὶς ψυχές, θὰ καλλιεργήση, θὰ σπείρῃ μέσα σ' αὐτὲς τὶς χριστιανικὲς ἀλήθειες. Καὶ «ὁ ἀυξάνων Θεὸς» θὰ τὶς εὐλογήσῃ γιὰ νὰ δημιουργηθῇ στὴ κοινότητα ἡ συνειδητὴ χριστιανικὴ ζωὴ. «Τὸ κήρυγμα, γράφει ὁ ἀοίδιμος ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς Μιχαήλ, διδάσκει τὸν λαὸν τὰ πιστεύοντα καὶ τὰ πρακτέα.

Ἄναζωπυρεῖ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα κινεῖ τὴν βούλησιν εἰς ἔργα φιλαλληλίας καὶ ἀγάπης καὶ ἀπεργάζεται...»²⁶. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς «τὸ κήρυγμα τυγχάνει διὰ τὴν ἐκκλησίαν ἐξ ἴσου ἀναγκαῖον ὅπως καὶ ἡ λατρεία», τονίζει στὴν Ὀμιλητικὴ του ὁ Π. Ν. Τρεμπέλας. «Ἀνάγκη, λοιπόν, τῷ διδασκάλῳ σπείρειν καθ' ἐκάστην, ὡς εἰπεῖν, ἡμέραν τὸν λόγον»²⁷.

Τὸ πρῶτο κήρυγμα ἐξεφώνησε ὁ ἅγιος Ἰωάννης στὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα τῆς Κρονστάνδης ὅταν ἀναλάμβανε τὰ καθήκοντά του ὡς ἐφημέριος²⁸. Ὁ ἴδιος στὴν σύντομη αὐτοβιογραφία του μᾶς λέγει: «...Κάθε Κυριακὴ ἐκήρυττα στὴν ἐκκλησία με δικὰ μου κηρύγματα ἢ με λόγους τοῦ μητροπολίτου Γρηγορίου...»²⁹.

Ποτὲ δὲν ἀμέλησε τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου ποὺ δίδει με τὸ στόμα τοῦ προφήτου: «Ἱερεῖς, λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ, παρακαλέσατε αὐτοῖς... εἰς ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών, ὕψωσον ἐν ἰσχύϊ τὴν φωνὴν σου»³⁰.

β) Οἱ «ἐν ἁμαρτία ζῶντες»

Δὲν εἶναι δυνατόν. Μέσα εἰς ἓνα ποιμνιο θὰ ὑπάρχουν δυστυχῶς καὶ ἄρρωστα πρόβατα. Ἐτσι καὶ στὸ ποιμνιο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ὑπῆρχαν καὶ οἱ «ἐν ἁμαρτία ζῶντες». Με τὸν χαρακτηρισμὸ αὐτὸ θέλουμε νὰ δηλώσουμε ἐκείνους τοὺς ὁποίους «αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοι εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν»³¹. Ὀλοφάνερα, χωρὶς καμία συστολή, ζοῦν τὴν ἁμαρτωλὴ καὶ σκανδαλιστικὴ ζωὴ τους εἴτε ὡς ἄνδρες καὶ γυναῖκες με ἐλεύθερα ἤθη, εἴτε ὡς ἀστεφάνωτα ἀνδρόγυνα. Παραστρατημένα, ὅλοι αὐτοί, παιδιὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἔχουν ὅμως μεγάλη μερίδα στὶς φροντίδες τοῦ ποιμένου. Πρέπει νὰ βροῦν πάλι τὸν δρόμο τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Κύριος κανέναν δὲν ἐβίασε νὰ τὸν ἀκολουθήσει. «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν» διεκήρυττε καὶ δεχόταν μαθητὲς ἐκείνους, ποὺ ἔθελγε ἡ διδασκαλία καὶ μαγνήτιζε ἡ ἀκτινοβολοῦσα ἀγάπη Του.

(Συνεχίζεται)

25. Ματθ. στ' 33.

26. Ματθ. στ' 3.

27. Ὅρα «Ἰωάννης τῆς Κρονστάνδης», σελ. 5.

28. Ρωμ. ι' 14-17.

29. Ὅρα «Ὁ ἱερεὺς», σελ. 43-44.

30. Ἰ. Χρυσοστόμου Migne E.Π. 48,680.

31. Ὅρα «Ἰωάννης τῆς Κρονστάνδης», σελ. 31.

32. Αὐτόθι σελ. 33.

33. Ἡσαίας μ' 2-9.

34. Α' Τιμοθ. ε' 24.

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευση: ἡ ἱστορία, τὸ παρὸν καὶ οἱ προοπτικὲς*

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΗ ΑΝΤ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁφείλω ἐξ ἀρχῆς νὰ ὁμολογήσω, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαίδευσης, ὑπῆρξε κάτι περισσότερο ἀπὸ πρόκληση, καθὼς τὸ χαρακτηρίζει τὸ ἱστορικὸ βάθος, ἡ πολυμορφία, οἱ συχνὲς ἐναλλαγὲς στόχων, ἀλλὰ κυρίως οἱ βαθιεῖς συνέπειές του στὴ σύγχρονή μας ἐκκλησιαστικὴ πραγματικότητα. Ἰδιαίτερα σήμερα ἡ διαπραγματεύση τοῦ θέματος τῆς ἐκκλ. ἐκπαίδευσης ἀποκτᾶ νέα διάσταση, ὅταν τὸ ζήτημα τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου δείχνει ὅτι θὰ ἀποτελέσει ἕνα ἀπὸ τὰ βασικὰ προβλήματα τοῦ ἐπόμενου αἰῶνα καὶ πολὺ περισσότερο ὅταν διάφορες πλευρὲς ἀπειλοῦν τὴν αὐθεντικότητα τῆς παιδείας μας, πλήττοντας εὐθέως τὸ μάθημα τῶν Ἐρησκευτικῶν.

Ἄρα τίθενται ἀμέσως, μία σειρά ἀπὸ ἐρωτήματα: Μπορεῖ καὶ πρέπει ἡ ἐκκλ. ἐκπαίδευση νὰ συνεχίσει τὴν πορεία της μέσα ἀπὸ τὶς δομὲς ποὺ μέχρι σήμερα ἐφαρμόσθηκαν ἢ θὰ πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε ἐκεῖνες τὶς δομὲς ποὺ ἀνταποκρινόμενες στὶς σύγχρονες ἐκκλησιαστικὲς καὶ κοινωνικὲς ἀνάγκες θὰ ἐπιτρέψουν τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὴν κρίση, στὴν ὁποία ἐμφανῶς ἔχει περιέλθει; Μήπως ἤρθε ἡ ὥρα νὰ ἐπανεξετάσουμε τὶς νέες πραγματικότητες καὶ μέσα ἀπὸ ἕνα πρίσμα νὰ θέσουμε τὴν ἐκκλ. ἐκπαίδευση ὡς ἕνα δυναμικὸ μοχλὸ γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τοῦ τόπου καὶ τῆς παιδείας μας¹; Μήπως ἐφθασε ἡ στιγμή, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος νὰ ἀνταποκριθεῖ στὴ μεγάλη πρόκληση τῶν καιρῶν καὶ νὰ παρέμβει δυναμικὰ στὰ ἐκπαιδευτικὰ πράγματα τοῦ τόπου, ὅπως ἐν τέλει τῆς ἐπιβάλλει ἡ παράδοση καὶ ἡ μακραίωνη ἱστορικὴ της πορεία;

Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ μᾶς παραπέμπουν εὐθέως στὴν μακραίωνη παιδευτικὴ μας παράδοση, ἡ ὁποία εἶναι κατεξοχὴν ἐκκλησιαστικὴ κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους. Ἡ χριστιανικὴ παιδεία ἔχει ὡς ἀφετηρία της τὸ λόγο τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, συνεχίζεται στὸ ἀποστολικὸ κήρυ-

γμα, τὴν πατερικὴ παράδοση καὶ φθάνει μέχρι σήμερα. Σὲ αὐτὴ τὴν πορεία, ἡ Ἐκκλησία ἀξιοποίησε, προσέλαβε καὶ ἀναμόρφωσε διάφορα κοσμικὰ πρότυπα ἐκπαίδευσης, μὲ στόχο νὰ διδάξει τὶς δογματικὲς ἀλήθειες τῆς πίστεως μας καὶ νὰ μορφώσει τὸ χριστεπώνυμο πλήρωμα. Σὲ αὐτὴ τὴν προοπτικὴ ἡ ἐκκλ. παιδεία ἔχει ἀναφορὰ στὸν ὅλο ἄνθρωπο, καὶ στὸ κέντρο της εἶναι ὁ Χριστός, εἶναι λειτουργία μὲ διαρκὴ ἀναφορὰ στὸ σύνολο τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βιώματος. Αὐτὴ ἡ πραγματικὴ διάσταση τῆς ἐκκλ. παιδείας, δημιουργήσε σειρά ἀπὸ θεσμοὺς καὶ ἱστορικὰ φαινόμενα, τὰ ὁποία δὲν ἔχουν πάψει νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ λειτουργοῦν², ἀλλὰ ἀποτελοῦν ζήτημα ἔξω ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς παρούσης μελέτης. Ἡ ἐκκλ. ἐκπαίδευση ὡς ἔννοια, ἔχει συνδεθεῖ μὲ τὸ αἷτημα γιὰ τὴν μόρφωση τοῦ κλήρου καὶ λειτουργεῖ σήμερα, σὲ θεωρητικὸ τουλάχιστον ἐπίπεδο, μὲ ἀποκλειστικὸ σκοπὸ νὰ προετοιμάσει τοὺς ὑποψήφιους κληρικούς.

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἐκπαίδευση στὸ Νέο Ἑλληνικὸ Κράτος

Σὲ αὐτὴ τὴν προοπτικὴ στόχων καὶ τὴν ἀναφορὰ ἔργου, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ δοῦμε τὴν πορεία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαίδευσης στὸ Νέο Ἑλληνικὸ Κράτος. Ἡ ἱστορία της συγκροτεῖται ἀπὸ τὰ ἴδια ἐκεῖνα στοιχεῖα ποὺ δομοῦν ὁλόκληρὴ τὴν ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ τοῦ νεώτερου ἐλεύθερου πολιτικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων (δηλ. συνεχῆς ἐναλλαγὴ ἐκπαιδευτικῶν στόχων, δομῶν, προγραμμάτων καὶ ἀρχῶν) καὶ μάλιστα μέσα σὲ ἕνα ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον ἱστορικὸ περιβάλλον³. Ὁ Καθηγ. Ἀνδρέας Φυτράκης, ὁ ὁποῖος ἐργάσθηκε σὲ αὐτὸ τὸν τομέα, στὴ διάρκεια τῆς θητείας του στὴ Γενικὴ Διεύθυνση Ἐρησκευμάτων, τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐρησκευμάτων, φθάνει στὸ σημεῖο νὰ ὁμολογεῖ ὅτι τοῦ «ἐπροξένησε κατάπληξιν τὸ πλῆθος τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν καὶ ἡ πολυμορφία τῶν, κατὰ καιροὺς, ἰδρυθέντων Ἐκκλησιαστικῶν Σχολείων, διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ Κλήρου τῆς ἀναγεννωμένης καὶ ἀνασυγκροτουμένης Ἑλλάδος»⁴. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι τὸ παράδοξο, ἀφοῦ τὸ σύνολο τῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς μέχρι καὶ σήμερα, ὅπως ἀκριβῶς σημειώσαμε, χαρακτηρίζεται ἀπὸ μία διαρκῶς αὐτοανααιρούμενη καὶ βραχυπρόθεσμη πολιτικὴ.

* Ἡ παρούσα μελέτη ἀποτελεῖ ἀνακοίνωση στὸ Β' ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ, τὸ ὁποῖο διοργάνωσε ὁ Μεταπτυχιακὸς Φοιτητικὸς Θεολογικὸς Σύνδεσμος, μὲ τὸ γενικὸ θέμα «Μαθητεία καὶ Διδασκαλία στὴν Ὁρθόδοξη Παράδοση», μὲ ὀρισμένες μεταγενέστερες προσθέσεις. Τὸ Συνέδριο πραγματοποιήθηκε ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μαντινείας καὶ Κυνουρίας κ. Ἀλεξάνδρου, στὴν Τρίπολη καὶ στὸ Λεωνίδιο Ἀρκαδίας, ἀπὸ τὴν 30 Ἰουνίου ἕως καὶ τὴν 3 Ἰουλίου 1996.

Ο πρώτος Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, Ἰωάννης Καποδίστριας, ζήτησε ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνο Οἰκονόμο τὸν ἐξ Οἰκονόμων νὰ προχωρήσει στὴ σύνταξη «σχεδίου Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας διὰ τοὺς Ἕλληνας», ἤδη ἀπὸ τὸ 1827, αἴτημα στὸ ὁποῖο ὁ δεύτερος ἀνταποκρίθηκε ἄμεσα. Ἔτσι δικαίως ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς ὁ ἐμπνευστὴς καὶ ὁ πατὴρ τῆς ἐκκλ. ἐκπαίδευσης τοῦ Νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους⁵. Δυστυχῶς, ἡ τότε οἰκονομικὴ κατάσταση δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἴδρυση τῆς Ἐκκλ. Ἀκαδημίας. Παρὰ τὶς δυσκολίες ὁ πρώτος Κυβερνήτης ἔθεσε τὸ θεσμικὸ πλαίσιο τῆς ἐκκλ. ἐκπαίδευσης, μὲ τὴν Ἐγκύκλιο τῆς 18ης Δεκεμβρίου 1829⁶. Στὴ συνέχεια μὲ διάταγμά του προχώρησε στὴν ἴδρυση τῆς Α' Ἱερατικῆς Σχολῆς, τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Σχολείου Πόρου (στὴ μονὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς)⁷. Ἡ διοργάνωση καὶ ἡ λειτουργία τῆς Σχολῆς ἔδειξαν τὶς δυσκολίες τοῦ ἐγχειρήματος ἀλλὰ κυρίως τὴν ἀνάγκη ἢ Πολιτεία ἐνθέρμως νὰ ὑποστηρίξει τὴν ὅλη προσπάθεια. Ἀντίθετα ἀπὸ τὴν πολιτικὴ βούληση τοῦ Ἰω. Καποδίστρια, ἡ Ἀντιβασιλεία ἐγκατέλειπε τὸ Ἐκκλ. Σχολεῖο τοῦ Πόρου, μὲ συνέπεια νὰ αὐτοδιαλυθεῖ, ἐνῶ ταυτόχρονα κώφευε συστηματικὰ στὶς ἐκκλήσεις τῆς λεγομένης «Ἱεραῶν Συνόδου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος» γιὰ τὴν ἴδρυση Ἐκκλ. Σχολῆς. Οἱ βαρύνοντες δηλώσεις στὸ Β.Δ. «Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς ἀρμοδιότητος τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδύσεως Γραμματείας» ἀλλὰ καὶ στὴν περίφημη Διακήρυξη «ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας»⁸, στὴν πράξη παρέμειναν ἀνενεργεῖς⁹. Οἱ ὅποιες ἐλπίδες γεννήθηκαν ἀπὸ τὴν ἴδρυση τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς (1837) τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, γρήγορα διαφεύσθηκαν ἀπὸ τὸν μικρὸ ἀριθμὸ τῶν ἀποφοίτων της, μέχρι καὶ τὸ τέλος τοῦ ἸΘ' αἰ.¹⁰

(Συνεχίζεται)

1. Ἡ Φιλοκαλικὴ Ἀναγέννηση, ὡς πρόσφατο ἱστορικὸ παράδειγμα πνευματικῆς καὶ παιδευτικῆς συνέχειας καὶ ἀνανέωσης, δείχνει τὶς πραγματικὰ τεράστιες δυνάμεις τὶς ὁποῖες ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ ἀναπτύξει στὸ χῶρο τῆς παιδείας. βλ. Α. ΡΑΝΤΟΒΙΤΣ, Ἡ Φιλοκαλικὴ Ἀναγέννησις τοῦ XVIII καὶ XIX αἰ. καὶ οἱ Πνευματικοὶ Καρποὶ της, Ἀθήνα 1984, ἀλλὰ καὶ Χ. ΓΙΑΝΝΑΡΑ, Ὁρθοδοξία καὶ Δύση στὴ Νεώτερη Ἑλλάδα, Ἀθήνα 1992, Γ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ, Παράδοση καὶ Ἀλλοτρίωση, Ἀθήνα 1986. *Τοῦ ἰδίου*, Ἑλληνισμὸς Μετέωρος (ἢ Ρωμαϊκὴ ἰδέα καὶ τὸ ὄραμα τῆς Εὐρώπης), Ἀθήνα 1992. *Τοῦ ἰδίου*, Ἡ Θεολογικὴ Μαρτυρία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Λατρείας, Ἀθήνα 1995.

2. Βλ. Η.-G. BECK, Ἡ Βυζαντινὴ Χιλιετία, Ἀθήνα 1990, σελ. 147. G. BUCKLER, Ἡ Βυζαντινὴ Ἐκπαίδευσις, στὸ Βυζάντιο: Εἰσαγωγή στὸ Βυζαντινὸ Πολιτισμὸ, Ἀθήνα (ἐκδόσεις: Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑ), σελ. 289-315. P. LEMERLE, Ὁ

Πρῶτος Βυζαντινὸς Οὐμανισμὸς (Σημειώσεις καὶ παρατηρήσεις γιὰ τὴν ἐκπαίδευση καὶ τὴν παιδεία στὸ Βυζάντιο ἀπὸ τὶς ἀρχὲς ὡς τὸν 10ο αἰώνα), Ἀθήνα 1985. Β. ΦΕΪΔΑ, Βυζάντιο, Ἀθήνα 1990, σελ. 318-382. *Τοῦ ἰδίου*, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τ. Α', Ἀθήνα 1994², σελ. 891-899, τ. Β', Ἀθήνα 1994, σελ. 682-694.

3. Ἡ ἱστορία τῆς ἐκπαίδευσης στὸ Νέο Ἑλληνικὸ Κράτος, συνήθως ἀρχίζει ἀπὸ τὸ διάταγμα τῆς Ἀντιβασιλείας (22 Μαρτίου 1833), μὲ τὸ ὁποῖο διορίστηκε μίᾳ ἐπιτροπῇ λογίων μὲ στόχο νὰ ἐξακριβώσει τὴν κατάσταση τῆς ἐκπαίδευσης καὶ νὰ προτείνει λύσεις. Ἡ περίοδος τοῦ Κυβερνήτη Ἰ. Καποδίστρια (βλ. Ε. ΚΟΥΚΟΥ, Ὁ Καποδίστριας καὶ ἡ Παιδεία (1827-1832), Ἀθήνα 1972. Ε. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ, Ἰωάννης Καποδίστριας καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ του Πολιτικὴ, Ἀθήνα 1977) ἂν καὶ σημαντικὴ, ἀνατράπηκε ἀπὸ τὴν πολιτικὴ τῆς Ἀντιβασιλείας. Ἡ Ἀντιβασιλεία ἀντέγραψε πιστὰ τὸ Βασιρικὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα, δημιουργώντας τετρατάξιο Δημοτικὸ Σχολεῖο, τριτάξιο «Ἑλληνικὸ Σχολεῖο» καὶ τετρατάξιο Γυμνάσιο (ἀντιγράφοντας τὰ ἀντίστοιχα Lateinische Schule καὶ Gymnasium). Τὸ σύστημα αὐτὸ δέχθηκε βελτιώσεις τὸ 1857, ἐνῶ ἡ Μεταρρύθμιση τοῦ 1929 ἀναμόρφωσε τὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα, δίνοντάς του τὴ δομὴ τὴν ὁποία ἐν πολλοῖς ἔχει καὶ σήμερον. βλ. Δ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ, Τὰ Προγράμματα τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης (1833-1929), τ. Α', Ἀθήνα 1987, σελ. 11-74, (Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Ἑλληνικῆς Νεολογίας 17). Ἐδῶ αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ σημειώσω τὴν ἐξαιρετικὴ προσφορά τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Ἑλληνικῆς Νεολογίας τῆς Γενικῆς Γραμματείας Νέας Γενιάς, μὲ τὴ δημοσίευσε πηγαιῖο ἀρχεῖο ὑλικὸ ἀλλὰ καὶ μονογραφῶν ποὺ ἐφάπτονται ἢ ἀφοροῦν τὴν ἑλληνικὴ νεολογία. Ἢδη ἀναφερθῆκαμε στὸ τρίτομο ἔργο τοῦ Δαυὶδ Ἀντωνίου, ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ, στὴν παρούσα μελέτῃ ἀπὸ τὴν ἴδια σειρά χρησιμοποιήσαμε ὡς βοηθήματα τὰ ἀκόλουθα ἔργα: Χ. ΚΟΥΛΟΥΡΗ, Ἱστορία καὶ Γεωγραφία στὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα (1834-1914), Ἀθήνα 1988. ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ, Πανεπιστήμιο: Ἰδεολογία καὶ Παιδεία (Ἱστορικὴ Διάσταση καὶ Προοπτικὲς — Ἀθήνα, 21-25 Σεπτεμβρίου 1987), τ. 1-2, Ἀθήνα 1989. Κ. ΣΟΦΙΑΝΟΥ, Τὸ Νομικὸ Καθεστῶς τῆς Παιδικῆς Ἡλικίας καὶ τῆς Νεότητος 1833-1900, τ. 1-2, Ἀθήνα 1988.

4. Α. ΦΥΤΡΑΚΗ, Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ μας Παιδεία (τὸ πρόβλημα τῆς μορφώσεως καὶ ἐπιμορφώσεως τῶν ἐφημερίων μας), Ριζάρειος Ἐκκλ. Παιδεία (ΡΕΠ) 2 (1981), σ. 15. Τὸ περιοδικὸ «Ριζάρειος Ἐκκλησιαστικὴ Παιδεία» ἐκδίδεται ἀπὸ τὴ Ριζάρειο Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ καὶ εἶναι ἕνας πραγματικὸς θεσαυρὸς γιὰ ὅποιον ἀσχολεῖται μὲ τὴν μελέτῃ τῆς ἐκκλ. ἐκπαίδευσης.

5. Βλ. Χ. ΘΕΜΕΛΗ, Αἱ Παιδαγωγικαὶ Ἰδέαι τοῦ Κωνσταντῖνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, ΡΕΠ 4 (1988), σ. 146 κ. ἔξ.

6. Ἐγκύκλιος 246, φυλλ. 88 Γενικῆς Ἐφημερίδας τῆς Ἑλλάδος 18.12.1829.

7. Διάταγμα 3.2.1830, γιὰ τὸ ὅλο ζήτημα βλ. Ε. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ, Ἰωάννης Καποδίστριας καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ του Πολιτικὴ, σ. 58-72. Χ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τ. Α, Ἀθήνα 1920, σ. 42-43.

8. Ε.τ.Κ. φ. 23, 1/13 Αὐγ. 1833.

9. Ε.τ.Κ. φ. 14, 13/25 Ἀπρ. 1833. ἄρθρ. Β, 1, η: Ἡ ἀνακίνηση καὶ ἡ σύστασις ἱερατικῶν καταστημάτων πρὸς ἐκπαίδευσιν, διαστίψιν καὶ διόρθωσιν τοῦ Κλήρου, τὰ περὶ ἐξετάσεων τῶν διὰ τὸ ἱερατεῖον ὑποψηφίων.

10. Σ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ, Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐπὶ τῇ 150ετηρίδι (1837-1987), Ἀθήνα 1987.

ΟΙ 37 ΑΓΙΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΟΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Τοῦ Δρος ΚΩΝΣΤ. Μ. ΚΟΝΤΑΞΟΠΟΥΛΟΥ

Διευθυντοῦ Ἱατροῦ Ἀσκληπιείου Νοσοκομείου Βούλας

Ποῖός χριστιανός δὲν γνωρίζει τὸν «οὐρανοφάντορα τοῦ Χριστοῦ... τὸν φωστῆρα τὸν φαιινόν;». Εἶναι αὐτὸς ποῦ ἡ Ἐκκλησία μας ἐπάξια ὀνόμασε Μέγα καὶ ἀκόμα τὸν ἀναγνώρισε σὰν ἓνα ἀπὸ τοὺς πῖο μεγάλους Πατέρες τῆς. Εἶναι ὁ φωστῆρας τῆς Καισαρείας, ὁ σοφὸς συγγραφέας, ὁ πανεπιστήμων, ὁ μέγας ἱεράρχης, εἶναι ὁ Ἅγιος Βασίλειος.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὸν Μέγα Βασίλειο, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας ἔχει νὰ μᾶς παρουσιάσει καὶ πολλοὺς ἄλλους Ἁγίους μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα. Συγκεκριμένα ὑπάρχουν ἄλλοι 36 Ἅγιοι με τὸ ὄνομα Βασίλειος. Ἐξ αὐτῶν 11 ὑπῆρξαν ἀρχιερεῖς, μερικοὶ βασιλεῖς, δύο Πρεσβύτεροι, ἓνας Διάκονος, ἀρκετοὶ Μάρτυρες καὶ ἀρκετοὶ Ὅσιοι.

ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ

Ἅγ. Βασίλειος ὁ Μέγας, Ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καπαδοκίας (1 Ἰανουαρίου).

Ὁ Μέγας Βασίλειος ἦταν μέλος μᾶς πολυμελοῦς καὶ ἁγίας οἰκογένειας ποῦ ἀποτελεῖτο ἀπὸ 12 μέλη, δηλαδὴ οἱ γονεῖς καὶ τὰ 10 τέκνα.

Πατέρας του ἦταν ὁ Ἱερέας Βασίλειος καὶ μητέρα του ἦταν ἡ εὐσεβεστάτη Ἑμμέλεια.

Ἀπὸ τὴν μεγάλη αὐτὴ οἰκογένεια τὰ 7 μέλη τῆς ἔγιναν Ἅγιοι.

Συγκεκριμένα ὁ πατέρας Βασίλειος, ἡ μητέρα Ἑμμέλεια, τέσσερις γιοί, ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Πέτρος Ἀρχιεπίσκοπος Σεβαστείας, ὁ Ναυκράτιος Ὁσιος, ὁ Γρηγόριος Ἐπίσκοπος Νύσσης καὶ μία θυγατέρα ἡ Ἁγία Μακρίνα.

Ὅπως εἶναι γνωστὸν στοὺς περισσότερους, ὁ Ἅγιος Βασίλειος ἀφοῦ τελείωσε τὶς ἐγκύκλιες σπουδὲς του στὴν πατρίδα του τὴν Καισάρεια τῆς Καπαδοκίας καὶ στὴν Νεοκαισάρεια, μὲ τὸν πατέρα του, μετὰ πῆγε στὴν Κωνσταντινούπολη γιὰ ἀνώτερες σπουδὲς καὶ κατόπιν στὴν Ἀθήνα, ὅπου μαθήτευσε σὲ σοφοὺς διδασκάλους καὶ ἐσπούδασε τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, τὴν φιλοσοφία, τὴν ρητορική, τὴν ἀστρονομία καὶ τὴν γεωμετρία.

Ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ δὲν ὑπῆρχε ἔδρα Ἱατρικῆς στὰ Πανεπιστήμια, ἀλλὰ οἱ σπουδαστὲς μέσα στὸ μάθημα τῆς Φιλοσοφίας ἐμάθαιναν καὶ ὀρισμένα στοιχεῖα τῆς Ἱατρικῆς. Δὲν μποροῦμε ὅμως νὰ χαρακτηρίσουμε σὰν γνώση τῆς Ἱατρικῆς καὶ ἱατρῶ, κάθε σπουδαστὴ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ καιροῦ ἐκείνου.

Ὅμως ὁ Ἅγιος Βασίλειος δὲν ἀρκέστηκε μόνο σ'

αὐτὲς τὶς λίγες γνώσεις τῆς Ἱατρικῆς, ἀλλ' ἀσχολήθηκε πολὺ μ' αὐτὴν καὶ ἔγραψε πολλὰ μέσα στὰ συγγράμματά του περὶ Ἱατρικῆς.

Ἴσως τὸ μεγάλο του αὐτὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν ἐπιστῆμη τοῦ Ἱπποκράτη, νὰ ὤφειλετο κατὰ ἓνα μέρος καὶ στὴν κακὴ προσωπικὴ του ὑγεία καὶ τὴν ἀσθένεια ποῦ τὸν καταταλαιπωροῦσε σὲ ὅλη τὴν βραχυχρόνια ζωὴ του.

Τὸ ἱατρικὸ του ὅμως ἐνδιαφέρον δὲν σταματᾶ μόνο στὰ συγγράμματα, ἀλλὰ κορυφώνεται μὲ τὴν ἴδρυσή του πρώτου Δημοσίου Νοσοκομείου στὸν κόσμο, μέσα στὴν περίφημη πόλη τῆς φιλανθρωπίας ποῦ αὐτὸς εἶχε δημιουργήσει, δηλαδὴ τὴν «Βασιλειάδα».

Καὶ ὄχι μόνο ἦταν ὁ ἴδρυτὴς τοῦ πρώτου Νοσοκομείου, ἀλλὰ ἔδειχνε καὶ τεράστιο ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς ἀσθενεῖς ποῦ νοσηλεύονταν σ' αὐτό, εἰδικὰ δὲ γιὰ τοὺς λεπρούς, ποῦ τοὺς περιποιεῖτο καὶ τοὺς περιέθαλπε ὁ ἴδιος προσωπικά.

Τὸ 1979 ἔγιναν ἐορταστικὲς ἐκδηλώσεις ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως 1600 ἐτῶν ἀπὸ τὴν Κοίμησή του Μεγάλου Βασιλείου, τὸ 379 μ.Χ.

Ἔτσι δόθηκε ἡ ἀφορμὴ νὰ προβληθεῖ ξανά τὸ μεγάλο συγγραφικὸ του ἔργο στοὺς χριστιανούς.

Τὰ Ἄπαντα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου εἶναι γραμμένα σὲ 7 τόμους. Μέσα στοὺς δύο πρώτους τόμους περιέχονται μεγάλη Εἰσαγωγή, 9 ὁμιλίες στὴν Ἑξαήμερο, 13 ὁμιλίες στοὺς Ψαλμούς, τρία βιβλία κατὰ Εὐνομίου. Τὰ Ἀσκητικὰ ἔργα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου βρῖσκονται στὸν τρίτο τόμο. Στὸν τέταρτο τόμο ὑπάρχουν Ὅμιλίες καὶ Λόγοι τοῦ μεγάλου Πατρός. Σὲ ἄλλο τόμο οἱ Ἐπιστολὲς τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, οἱ ὁποῖες φτάνουν τὶς 366. Σὲ ἄλλο τόμο ἡ περίφημη Λειτουργία του, ποῦ τελεῖται 10 φορὲς τὸν χρόνον, τὸ Ὑπόμνημα στὸν Ἡσαΐα καὶ ὁ λόγος του πρὸς τοὺς Λακίζιους καὶ λοιπά.

Μελετώντας τὰ συγγράμματά του καθὼς καὶ τὶς ὁμιλίες του, μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀντιληφθεῖ ὅτι κάθε φορὰ ποῦ τοῦ δινόταν ἡ εὐκαιρία νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ ἱατρικὰ θέματα ἦταν ὄχι μόνο ἐγκυκλοπαιδικὰ κατατοπισμένος σ' αὐτὰ ἀλλὰ ταυτόχρονα βαθῶς γνώστης τῶν ἐπιστημονικῶν δεδομένων τῆς ἐποχῆς του.

Ἄν καὶ ὁ σκοπὸς του δὲν ἦταν νὰ συγγράφει ἱατρικὲς μελέτες, ὅμως εἶναι πολὺτιμες οἱ ἐπιστημονικὲς του παρατηρήσεις ποῦ σημειώνει σὲ ἀρκετὲς ἐργασίες του.

Ὁ Μέγας Βασίλειος μὲ τὸ φωτεινὸ του παράδει-

γμα ήθελε να μās πείσει ότι είναι απαράδεκτο στον άνθρωπο να περιφρονεί τους συνανθρώπους του, καθώς και να ασκείται αγριότητα στους ασθενείς.

Ο Μέγας Πατέρας της Εκκλησίας μας που μερικοί τον αποκαλούν και Βασιλέα των Πατέρων, είναι ο πρώτος που έτόνισε την ανάγκη της προσωπικής επαφής γιατρού και άρρώστου. Γι' αυτό πηγαίνει κοντά στον άρρωστο, μελετά τα προβλήματά του, τον ενισχύει ψυχικά με μοναδικό σκοπό να τον θεραπεύσει. Η ανθρωπιστική ιατρική είχε βρει από τότε στο πρόσωπό του τον έναρκαωτή της.

Η εφαρμογή της Ιατρικής της προσωπικότητας, στην σύγχρονη ιατρική σκέψη, θα πρέπει να θεωρεί σαν τον πρώτο θεμελιωτή των αρχών της τον Μέγα Βασίλειο.

Ο Μέγας Ίεράρχης στην έφηβική και νεαρή του ηλικία, υπήρξε ένας εύφυης και φιλομαθής σπουδαστής στην πατρίδα του, μετά στην Κωνσταντινούπολη και ύστερα στην Αθήνα. Στην νεανική του ηλικία 27-32 ετών υπήρξε ένας εύλαβεστατος και έναρκαωτος μοναχός για 5 χρόνια στην έρημο. Στην ώριμη του ηλικία υπήρξε ένας σοφός συγγραφέας με πολλά και σπουδαία συγγράμματα, αλλά και ένας φλογερός Έπίσκοπος στην Καισάρεια της Καππαδοκίας για αρκετά χρόνια. Αλλά εκτός όλων αυτών υπήρξε και ένας μεγάλος φιλάνθρωπος και ανθρωπιστής ιατρός.

Ήταν η ζωή του σαν μια ώραία φωτεινή λαμπάδα που σκορπίζει το υπέροχο φώς της ολόγυρά της και φωτίζει και θερμαίνει τους ανθρώπους, αλλά όπως είναι φυσικό σιγά-σιγά λιώνει και στο τέλος καταστρέφεται. Έτσι και ο Μέγας Βασίλειος προσέφερε όλη την ζωή του ολοκαύτωμα στις ανάγκες του ποιμνίου του.

Ο ασκητικός βίος του, ή μακροχρόνια ασθένεια του που κατά πάσα πιθανότητα ήταν μια μορφή ήπατίτιδας, κατ' άλλους μια χρόνια μορφή φυματώσεως, οί πολλές φροντίδες του για τα πνευματικά του παιδιά, για τους άρρώστους, για τους φτωχούς, για τους άναξιοπαθούντες, το μεγάλο συγγραφικό του έργο, όλα αυτά εκούρασαν την κλονισμένη υγεία του και έτσι πέθανε πολύ νέος, την 1ην Ίανουαρίου του 379, σε ηλικία μόλις 49 ετών.

Οί τελευταίες λέξεις του ήταν: «Πάτερ, εις χείρας Σου παραθήσομαι το πνεύμα μου». Τόσος δέ κόσμος παρακολούθησε την κηδεία του, ώστε αρκετοί πέθαναν από το μεγάλο συνωστισμό.

Η Εκκλησία μας τιμά, ως γνωστόν, την μνήμη του, την πρώτη Ίανουαρίου, που υπήρξε και ήμέρα της κοιμήσεώς του, το 379 μ.Χ. Επίσης στις 30 Ίανουαρίου μαζί με τους άλλους δύο Μεγάλους Ίεράρχες, Γρηγόριο τον Θεολόγο και Ίωάννη τον Χρυσόστομο.

Η ξακουστή «Βασιλειάδα» που ίδρυσε ο Μέγας Βασίλειος κατά την διάρκεια του λιμού του έτους 368 μ.Χ. στα περίχωρα της Καισάρειας, με το πρώτο μεγάλο Νοσοκομείο μέσα σ' αυτήν, για την περίθαλψη των ασθενών, των τραυματιών, των λεπρών και ταλαιπωρημένων θα μένει δια μέσου των αιώνων σαν φωτεινό σύμβολο αγάπης και φιλανθρωπίας.

Άγ. Βασίλειος, Άρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, Όσιος και Όμολογητής (1 Φεβρουαρίου).

Έζησε στα τέλη του ένατου και τις αρχές του δέκατου αιώνα. Καταγόταν από την Αθήνα και έπειδή αγάπησε πολύ τον μοναχικό βίο πήγε στο Άγιον Όρος, όπου έγινε μαθητής του αγίου Εύθυμίου. Αργότερα ίδρυσε την ομώνυμη Μονή στο Άγιο Όρος, στα όρια της Μονής Χιλανδαρίου. Μετέπειτα έγινε Άρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης.

Άγ. Βασίλειος, Άρχιεπίσκοπος Κύπρου

Άναφέρεται στο Κυπριακό αγιολόγιο, χωρίς άλλα στοιχεία για τη ζωή του.

Άγ. Βασίλειος, Μητροπολίτης Τραπεζούντος (9ος-10ος αιώνας) (20 Όκτωβρίου).

Ο Άγιος αυτός Βασίλειος έζησε στα χρόνια των αυτοκρατόρων Λέοντα του Σοφού και Κωνσταντίνου του Πορφυρογέννητου. Για την αγιότητα του βίου του κατατάχθηκε μεταξύ των αγίων της Εκκλησίας.

Άγ. Βασίλειος, Επίσκοπος Άγκύρας, Ίερομάρτυρας (2 Ίανουαρίου).

Υπήρξε Επίσκοπος Άγκύρας μεταξύ των ετών 361-363. Έμαρτύρησε κατά τους χρόνους Ίουλιανού του Παραβάτου.

Άγ. Βασίλειος, Επίσκοπος Νοβογοροδίας (Νόβγοροντ) (10 Φεβρουαρίου).

Άγ. Βασίλειος, Επίσκοπος Παρίου, Όμολογητής (12 Άπριλίου).

Έζησε στα τέλη του ογδοου και στις αρχές του ένατου αιώνα. Υπήρξε Επίσκοπος του Παρίου που εύρισκετο στον Έλλήσποντο. Έγινε Επίσκοπος στην εποχή των εικονομάχων. Υπερασπίστηκε το όρθόδοξο δόγμα. Δεν δέχθηκε την αποβολή των ιερών εικόνων. Έτσι υπέστη πολλές ταλαιπωρίες από τους εικονομάχους.

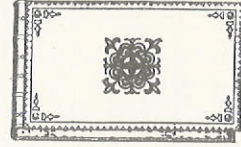
Άναγκαζόταν να πηγαίνει από τον ένα τόπο στον άλλο, υπέμεινε πολλές θλίψεις και στενοχώριες και στήριζε τους πιστούς στην όρθη πίστη.

Για τους αγώνες του υπέρ των αγίων εικόνων και την σθεναρή του στάση απέναντι στους εικονομάχους ονομάστηκε όμολογητής. Έκοιμήθη ειρηνικά.

(Συνεχίζεται)

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Πέτρου Α. Σταθόπουλου
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Έφτασε πιά ή ώρα – ιστορική, κοινωνική, πνευματική – που ή ανθρωπολογία, ή κοινωνιολογία, ή εκπαίδευση, ή πολιτική, άρχισαν να άσχολούνται σοβαρά με ζητήματα που άπτονται άμεσα τής πρόνοιας για τόν άνθρωπο. Γιατί, παρά τήν άλματώδη εξέλιξη τής τεχνολογίας, τής διαστημικής έπιστήμης και τών έφευρέσεων, ό τομέας τής προσωπικής, ανθρωπίνης διαδρομής, παραμένει ό πιό σημαντικός στην κλίμακα τών άξιών. Αυτό διαπιστώνεται σε βάθος όλοένα και περισσότερο. Και έτσι, άλλοτε δειλά και άλλοτε φωναχτά, τά τελευταία χρόνια, έμφανίζονται μελέτες, έρευνες, άρθρα και βιβλία που βάζουν επίτελους «τόν δάκτυλον εις τόν τύπον τών ήλων».

Ένας άπ' αυτούς τούς συγγραφείς με τόλμη, γνώση και εύρύτητα είναι και ό Πέτρος Σταθόπουλος. Ό όποιός με τις 400 σελίδες του βιβλίου του, κάνει μία γενική ιστορική, έπιστημονική και κοινωνιολογική θεώρηση του ζητήματος. Και προσφέρει στον ειδικό και στον όποιοδήποτε άναγνώστη ένα πλούσιο ύλικό, συστηματικά και με ακρίβεια έπιλεγμένο και τοποθετημένο. Το όποιο όμως, χάρη στην άνετη συγγραφική ικανότητά του, γίνεται εύληπτο, προσεγγίσιμο όχι μόνο από ειδικούς, αλλά από τόν καθένα! Η όλη παρουσίαση δείχνει κατοχή γνώσεων και αυτοπεποίθηση. Είναι προς έπαινό του μάλιστα, ότι παρά τις έπικρατούσες έως τώρα αντίληψεις – ύλιστικές, άναρχικές, σοσιαλιστικές, μαρξιστικές κ.λπ. – άφήνει σ' όλες τις σελίδες του βιβλίου να διαφαίνεται ή πνευματική, ή πρόποσα δηλαδή διάσταση και άντιμετώπιση του θέματος – πρόνοια για τόν άνθρωπο ως σώμα και ψυχή.

Και πραγματικά, ή πρόνοια δέν είναι καθήκον μόνο. Δέν είναι δικαίωμα, έπιστημονική ή έπαγγελματική άρμοδιότητα. Ούτε βέβαια μόνο κρατική μέριμνα, τομέας άσκησης πολιτικής, κοινωνική άπαιτηση ή θεσμός μιάς άνεπτυγμένης Πολιτείας. Άλλά είναι πρωτίστως περίσσειμα καρδιάς. Προσφορά αγάπης. Κένωση τής ψυχής. Έλευθερία μετοχής και συμπαράστασης ύπαρξιακής. Προτεραιότητα προσωπικής όλοκλήρωσης διαμέσου του «άλλου», του «έμεις», όπως έλεγε ό Μακρυγιάννης. Μάλιστα κατά τήν όρθόδοξη χριστιανική αντίληψη, δέν ύπάρχει άνθρωπο είναι δίχως τόν πλησίον. Του όποιού οι άνάγκες, ό πόνος και ή χαρά είναι και δικά του ζητήματα.

Αυτό σημαίνει ότι ή άλληλεγγύη, ή φιλανθρωπία, ή πρόνοια είναι πέρα και από τόν έθελοντισμό και από τήν προαίρεση. Και πρόκειται για πραγματική ύπερβαση του προσώπου σε καθημερινή βάση. Η όποία έπιβεβαιώνεται με λεπτές, εγκάρδιες και συνάμα άγρυπνες συμμετοχές του άτόμου στο κοινοτικό και κοινωνικό γίνεσθαι.

Ευχάριστα λοιπόν διαπιστώνει κανείς ότι ή φιλοσοφία αυτή διαφαίνεται στο βιβλίο του Πέτρου Σταθόπουλου. Και μάλιστα σε κάτρια κεφάλαια όπως είναι ή Έκκλησία, το Βυζάντιο, ή Τουρκοκρατία... Σφραγίζοντας τήν έργασία του με τις σωστές αντίληψεις, τις όποιες τελευταίως πολ-

λές χώρες άρχισαν να άποδέχονται, καθώς βλέπουν τά άδιέξοδα ενός άκαρδου, έξωτερικού, άγονου και άποπνευματοποιημένου ούμανισμού, που είχε έπικρατήσει.

Γ. Θ. Πρίντζιπα
ΟΙ ΚΡΥΠΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ

Έλπίδα και χαρά προκαλεί, σε όσους παρακολουθούν τήν διακίνηση τών βιβλίων στην Έλλάδα, ό όλοένα αύξανόμενος αριθμός νέων έκδοτών και βιβλιοπωλείων με άποκλειστικά θρησκευτικές, θεολογικές, εκκλησιαστικές και πνευματικές εκδόσεις. Είναι μάλιστα τέτοια ή έκδοτική εύφορία σ' αυτό τόν τομέα, ώστε και άλλοι παραγωγοί να ενδιαφέρονται για τó φαινόμενο και να εκδίδουν, μαζί με τις θύραθεν εκδόσεις τους και βιβλία όρθοδοξίας, χριστιανικής πνευματικότητας και εκκλησιολογίας.

Οι εκδόσεις τά «Έλληνικά Γράμματα» άνήκει σ' αυτή τήν δευτέρα περίπτωση. Και πλάι στα φιλοσοφικά, λογοτεχνικά και ιστορικά έργα του, έχει εντάξει και βιβλία με καθαρά χριστιανικό και θεολογικό περιεχόμενο. Που σημαίνει τελικά ότι τó θρησκευτικό βιβλίο έχει άπήχηση στο λαό. Και ότι προσεγγίζει άνετα και άποτελεσματικά ένα μεγάλο τμήμα του άναγνωστικού κοινού που παρά τά όσα λένε, εύρύνεται διαρκώς.

Πρόσφατο βιβλίο από τις εκδόσεις αυτές είναι και τó ιστορικό χρονικό του Γ. Πρίντζιπα που αναφέρεται διεξοδικά στο φαινόμενο τών Κρυπτοχριστιανών.

Με τó νέο του αυτό βιβλίο ό σ. κάνει μία διεξοδική και σε ιστορικό βάθος δραματοποίηση ενός σημαντικού για τó Γένος φαινομένου. Και διεισδύει στα άδυστα μιάς πνευματικής περιπέτειας με άξιουσύνη, ρίχνοντας άπλετο φώς σ' ένα γερονός που χαρακτηρίζεται, εύστοχα, ως αντίσταση τών χριστιανών κατά τής Όθωμανικής άυτοκρατορίας.

Άπόλυτος γνώστης του ύλικού του ό Πρίντζιπας διεξέρχεται τó θέμα του με άνεση, άπλοχεριά και λογοτεχνική μαστοριά. Ξεδιπλώνει όλη τήν περιπέτεια τών Κρυπτοχριστιανών που άκόμα ταλανίζει τήν ψυχή του Γένους. Και καταδείχνει με άσφαλτο τρόπο τó μεγαλείο ενός λαού που πάντοτε κράτησε ως κόρην όφθαλμού στα έσώψυχά του, τά όσια και τά ιερά του διαμέσου τών αίωνων. Η καταγραφή τών συνθηκών που κράτησαν τούς Κρυπτοχριστιανούς σ' αυτό τó μεταίχιμο, οι μαρτυρίες ζωής, τά ντοκουμέντα και οι άτόφιες διηγήσεις, κρατούν τόν άναγνώστη σε πνευματική εγρήγορση και έξαρση, δίνοντας έτσι τó άληθινό Έπος αυτού του μοναδικού φαινομένου. Τó όποιο ό Πρίντζιπας με λογοτεχνική δεξιότητα και έμπειρία σκιαγραφεί.

Η όλη έκδοση, εκτός από τó πολυσήμαντο περιεχόμενο τής και από άποψη αισθητική έχει μοναδική εμφάνιση και χάρη. Είναι έργο κομψό ένεκα τής συμβολής του συντονιστή Μάριου Μπέγγζου και τής έπιμελήτριας Μ. Άποστολοπούλου. Και συμπληρώνεται με σπάνιες, όλοζώντανες γκραβούρες και φωτογραφίες έποχής.

Φς

Ω!...

‘Αλλά τί νὰ πῶ; γιὰ ποιὸ νὰ μιλήσω; Μένω ἐκπληκτος μπροστὰ στὸ θαῦμα. Ὁ Παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἔχει γίνε παιδάκι, ὁ καθισμένος σὲ θρόνο ὑψηλὸ καὶ ὑπερυψωμένο τοποθετεῖται σὲ φάνη. Ὁ ἀψηλάφητος καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀσύμικτος καὶ ἀσώματος ἀγκαλιάζεται ἀπὸ ἀνθρώπινα χέρια. Αὐτὸς ποὺ ἔσπασε τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας τυλίγεται μὲ σπάργανα, ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι ἡ θέλησή Του. Γιατὶ θέλει νὰ μετατρέψει τὴν ἀτιμία σὲ τιμὴ, νὰ ντύσει τὴν ἀδοξία μὲ δόξα, νὰ προβάλλει ὡς ἐνάρετο ἦθος ἐκεῖνο ποὺ ἀποτελοῦσε ὑπέροχη προσβολή. Ἔτσι λοιπόν, ἀναλαμβάνει τὸ δικό μου σῶμα γιὰ νὰ μπορέσω ἐγὼ νὰ ὑποδεχῶ τὸ Λόγο Του. Παίρνοντας τὴ σάρκα μου μοῦ χαρίζει τὸ Πνεῦμα Του, ὥστε μὲ τὴ δοσοληψία αὐτὴ νὰ μοῦ προμηθεύσει τὸ θησαυρὸ τῆς ζωῆς. Παίρνει τὴ σάρκα μου γιὰ νὰ μὲ ἀγιάσει. Μοῦ δίνει τὸ Πνεῦμα Του γιὰ νὰ μὲ ἀπελευθερώσει.

(Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος)

«Πίστις, ἐλπίζομένων ὑπόστασις»!

Ἄπὸ ἡμερήσια ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν ἀναδημοσιεύουμε ὡς ἀπλὴ πληροφορία τὸ ἀκόλουθο σχόλιο:

«Ἡ θρησκευτικὴ πίστις εἶναι ὁ μεγαλύτερος βοηθὸς τῶν γιατρῶν στὴ διαδικασία ἀποθεραπείας τῶν ἀσθενῶν. Σύμφωνα μὲ ἀμερικανικὴ ἔρευνα, τὴν ὁποία διενήργησαν 269 γιατροί, τὸ 99% τῶν ἐρωτηθέντων ὑποστήριξε ὅτι ἡ θρησκεία κάνει τὸν κόσμον ὑγιέστερο.

»Μὲ τὴν πάροδο τῶν χρόνων, οἱ γιατροὶ ἔχουν γίνε μάρτυρες ἀναρρώσεως ἀσθενῶν, ἢ ὅποια δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδοθεῖ μόνον στὶς ἰατρικὲς μεθόδους, δήλωσε ὁ καθηγητὴς Χέρμπερτ Μπένσον, ἐπικεφαλῆς ἐνὸς μεγάλου Ἰατρικοῦ Ἰνστιτούτου στὴ Βοστώνη. Σήμερα πολλοὶ γιατροὶ ἀρχίζουν νὰ πιστεύουν ὅτι ἡ πίστις μπορεῖ νὰ ἔχει βαθιὰ ἐπιρροὴ στὴν υγεία καὶ τὴν καλὴ διάθεση τοῦ ἀτόμου καὶ τὴ θεωροῦν ἀναπόσπαστο τμῆμα τοῦ παραδοσιακοῦ θεραπευτικοῦ σχήματος».

Καὶ ἀκόμα «χοιρότερες»!

Ἀναδημοσιεύω τὸ σχόλιο ἀπὸ ἔγκριτο θρησκευτικὸ περιοδικὸ δίχως ν’ ἀλλάξω ἔστω ἓνα «οὐ» σὲ «εἰ».

Ἀξίζει, ἀγαπητὲ ἀναγνώστη, νὰ διαβάσεις μὲ μεγάλη προσοχὴ τὴν ἀπάντησιν ποὺ δόθηκε στὴν ἐρώτησιν δημοσιογράφου ποὺ ἀμέσως ἀκολουθεῖ. Θὰ πεισθεῖς ἀσφαλῶς ὅτι ἡ «πρόοδος» εἶναι συνώνυμη τῆς

νοοτροπίας ποὺ διακρίνει τὴν ἐποχὴ μας.

Ἐρώτ.: Σὰς ἱκανοποιεῖ τελείως αὐτὸ ποὺ πέτυχε ὁ φεμινιστικὸς ἀγώνας στὸν τομέα τῶν ἀμβλώσεων;

Ἀπάντ.: Ὁχι φυσικά. Δὲν μὲ ἱκανοποιεῖ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν νόμων. Ἐπειδὴ τὰ ἦθη εἶναι πάντα πρὸ δυνατὰ ἀπὸ τοὺς νόμους, πολλοὶ γιατροὶ ἀρνοῦνται νὰ προβοῦν σὲ ἀμβλώσεις. Θὰ ἔπρεπε νὰ ψηφιστοῦν ἄλλοι νόμοι – καὶ νομίζω πὼς θὰ γίνε αὐτὸ – ποὺ θὰ ἐμποδίζον τοὺς γιατροὺς νὰ ἀρνοῦνται τὴν ἔκτρωσιν ὅταν τοὺς τὸ ζητᾶνε. Ἔτσι θὰ μποροῦν οἱ πολῖτες νὰ μὴνύσουν τὸ γιατρὸ γιὰ ἀρνήσιν παροχῆς βοήθειας ὅταν ἐκεῖνος ἀρνεῖται νὰ κάνει τὴν ἔκτρωσιν. Ἡ συνέντευξιν στὴ Γαλλία. Ἐδῶ, τί;

Λειτουργήματα!...

Συμφωνοῦμε ἀπολύτως μ’ αὐτὸ ποὺ διαβάσαμε σ’ ἔγκριτο περιοδικό, τὸ προσυπογράφουμε καί... ἐπαυξάνουμε!

Παλαιότερα τὸ ἔργο τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔθεωρεῖτο λειτουργήματα – ὅπως ἄλλωστε εἶναι, πρέπει νὰ εἶναι – καὶ ἦταν σεβαστό. Οἱ ἴδιοι οἱ ἐκπαιδευτικοὶ ἐβλεπαν τὸ ἔργο τους ὡς ἀποστολὴ καὶ τὸ ἀσκοῦσαν μὲ ἐνθουσιασμό. Σήμερα ὁμοῦ πολλοὶ τὸ θεωροῦν ὡς ἀπλὸ βιοποριστικὸ ἐπάγγελμα καὶ δὲν αἰσθάνονται καὶν ὑπερήφανοι ποὺ ἀσκοῦν ἓνα τόσο ὠραῖο πνευματικὸ καὶ κοινωνικὸ λειτουργήματα. Γι’ αὐτὸ οἱ ἐκπαιδευτικοὶ δὲν ἔχουν σήμερα καὶ τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὸ σεβασμὸ ποὺ ἀπελάμβαναν παλαιότερα. Τὸ ἔργο τους ἔγινε ἄχαρο, ἀνιαρό, δὲν τοὺς προσφέρει καμιά ἠθικὴ ἱκανοποίησιν. Τοὺς μένει μόνον ἡ πίκρα γιὰ τὴν παραγνώρισή τους ἀπὸ τὴν κοινωνία καὶ κυρίως ἀπὸ τὴν Πολιτεία, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ἀσέβεια καὶ τὴν ἀχαριστία τῶν παιδιῶν. Ἡ σχολικὴ ζωὴ ἔχει διαταραχθεῖ, δὲν εἶναι εὐχάριστη, ὅπως παλαιότερα. Γι’ αὐτὸ πολλοὶ καλοὶ ἐκπαιδευτικοὶ βιάζονται νὰ ἀποχωρήσουν ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν καὶ φεύγουν ὅταν συμπληρώνουν 25-28 χρόνια, ὅταν δηλαδὴ ἔχουν ἀποκτήσει πλοῦσιαν πείρα καὶ μποροῦν νὰ προσφέρουν περισσότερα. Τὸ κράτος πρέπει νὰ δώσει κίνητρα στοὺς καλοὺς ἐκπαιδευτικοὺς γιὰ νὰ παραμένουν ὡς τὰ 35 χρόνια καὶ νὰ προσφέρουν τίς πολὺτιμες γνώσεις τους. Κυρίως πρέπει οἱ ἱκανοὶ ἐκπαιδευτικοὶ νὰ ἀξιοποιοῦνται σὲ διοικητικὲς θέσεις. Μόνον μὲ τὴν ἀξιοκρατία θὰ προσδεύσει ἡ ἐκπαίδευσις. Δυστυχῶς μαζὶ μὲ τὴν κατάρρευσιν πολλῶν ἠθικῶν ἀξιών, ὑποβαθμίσθηκε καὶ ἡ ἀξιοκρατία στὴν παιδείαν, μὲ πολὺ δυσάρεστα καὶ πολὺ γνωστὰ ἐπακόλουθα...

Μ. Μελ.